

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

9^E JAARGANG

WOENSDAG 1 OCTOBER 1924

No. 457

INHOUD

ZWITSERSCH EN NEDERLANDSCH SPOORWEGVERSLAG 1923	Blz.
I door <i>Jhr. J. A. Kretschmar van Veen</i>	856
De Indische Fiscus tegenover de weinig rendeerende Vennootschappen door <i>J. Th. Gerlings</i>	857
Vreemde Kapitaalsbeleggingen Ondernemingen in Nederlandsch-Indië III (Slot) door <i>E. Helfferich</i>	858
Dividend- en Tantiëbelasting door <i>Mr. M. Moens</i> ..	860
Industrialisatie voor Java noodzakelijk? I door <i>Prof. Mr. J. C. Kielstra</i>	861
De Fiscaal-technische zijde van het Ontwerp-Tariefwet II (Slot) door <i>W. J. Vermeer</i> met naschrift door <i>J. van der Poel</i>	863
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Het onderzoek der Volkenbondskundigen naar de ontwikkeling der Oostenrijksche Staatsfinanciën I door <i>Dr. Richard Kerschagl</i>	865
AANTEKENINGEN:	
De Kaap-Kairo-Spoorweg	867
Nationale Bank van Hongarije	869
Gemiddeld uurinkomen van metaalarbeiders te Amsterdam, Rotterdam en Schiedam	869
Het aandeel van vreemde schepen in den import en export der Vereenigde Staten	869
N. V. Wolbank	870
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	870-878
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruijge Plaatweg 37.*

29 SEPTEMBER 1924.

In den toestand van de geldmarkt kwam geen verandering. Het aanbod van geld bleef zeer gering, daar de gewone geldgevers meestal niet in de markt waren. De rente voor particulier disconto schommelde tusschen 4 en 4½ pCt. waartegen evenwel in den regel slechts beperkte bedragen te plaatsen waren. De prolongatierente bewoog zich meestal omstreeks 4 pCt.

Groote verwondering verwekte dan ook de afloop van de inschrijving op schatkistpapier. Ingeschreven was in totaal voor *f 61.871.000*. Door alleen gebruik te maken van de lage inschrijvingen, kon de regering in totaal ca. *37½* miljoen van de aangeboden 45 miljoen gulden plaatsen tot een sterk van de open markt afwijkende rente. Toegewezen werden *f 24.180.000* 3-maands promessen à *f 992* of ca. 3½ pCt., *f 800.000* 6-maands promessen à *f 985* of ca. 3 pCt. en *f 12.501.000* biljetten à pari of 4 pCt. Blijkbaar hadden meerdere inschrijvers, die zeker wilden zijn van volle toewijzing, tot een zeer lage rente ingeschreven in de verwachting dat toch meestal de meeste

inschrijvingen tot een veel hoogere rente geschieden en toewijzing voor allen tot denzelfden prijs geschiedt.

* * *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank geeft de post binnenlandsche wissels deze week een stijging van *f 3,1* miljoen te zien. Evenals verleden week is ook thans geen schatkistpapier rechtstreeks bij de Bank ondergebracht. De beleeningen vertoonen een vermeerdering van *f 11,2* miljoen, welke voornamelijk de goederenbeleeningen betreft en voor het grootste gedeelte voor rekening komt van de Hoofdbank.

Het renteloos voorschot aan het Rijk blijkt met *f 4,3* miljoen te zijn gestegen. De goudvoorraad der Bank daalde met *f 2,4* miljoen; de zilvervoorraad met *f 500.000*. De post papier op het buitenland stelde zich rond *f 5* miljoen lager dan verleden week. Merkwaardig is, dat de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans met een aanzienlijk hooger bedrag zijn gestegen dan de daling van den goudvoorraad en van de post papier op het buitenland zou doen vermoeden: zij liepen van *f 85,4* miljoen tot *f 98,8* miljoen op.

De biljettencirculatie steeg met *f 23,2* miljoen. De rekening-courant-saldi blijken met *f 500.000* te zijn toegenomen. Het beschikbaar metaalsaldo daalde met *f 7,7* miljoen. Het dekkingspercentage bedraagt 54.

* * *

De iets levendiger stemming op de wisselmarkt bleef deze week aanhouden. De meeste belangstelling was weder voor franken, die flauw waren. Alleen in het laatst der week ontstond een niet onaanzienlijke verbetering voor Belgische franken, waardoor het koersverschil met Parijs, dat reeds tot *f 1,30* per frs. 100 gestegen was, weder tot circa *f 1* terugliep.

LONDEN, 27 SEPTEMBER 1924.

Zoals gewoonlijk tegen het kwartaalseinde was er gedurende deze berichtswEEK op de geldmarkt grootere vraag, en zowel Dinsdag als Woensdag werden bij de Bank of England kleine bedragen voor iets langer dan een week opgenomen. De koers van daggeld varieerde tusschen 3 en 3½ pCt., maar in enkele gevallen is 3½ pCt. betaald. Het vernieuwen van zevendaagsche leeningen kostte onveranderd 2½ pCt., maar voor nieuw opnemen werd veelal 3½ pCt. gevraagd.

De discontomarkt was stil. Er was kleine vraag naar medio October Treasury Bills tegen 3⁸/₁₆ pCt.

2-mnds prima bankaccept 3¹¹/₁₆ pCt.3- " " " 3¹¹/₁₆ pCt.4- " " " 3¹³/₁₆—¹⁵/₁₆ pCt.6- " " " 3¹⁵/₁₆—4¹/₁₆ pCt.

ZWITSERSCH EN NEDERLANDSCH SPOORWEGVERSLAG 1923.

I.

Toen ik in 1922 in dit tijdschrift ¹⁾ voor de eerste maal een vergelijking maakte tusschen de uitkomsten van het Zwitsersch en Nederlandsch Spoorwegbedrijf in het voorafgaande jaar, besloot ik het overzicht met de opmerking dat het belangwekkend zou zijn beide landen te volgen in hun strijd om het herstel van het financieel evenwicht en te zien wie het eerst den eindpaal zou bereiken. Eerder dan ik — en vermoedelijk ook de kampende partijen — gedacht hadden, is het pleit beslecht: in 1923 sluit de Zwitsersche spoorwegrekening met een klein batig slot, nadat alle lasten door het bedrijf zijn gedragen, terwijl de Nederlandsche, hoewel vooruitgaande, nog een tekort van bijna f 23.000.000 vertoont.

Bedrijfsresultaten volgens Winst- en Verliesrekening. Zwitserland.

Opbrengst exploitatie	f 183.847.000	
Overige baten.....	„ 8.370.000	
		f 192.217.000
Exploitatiekosten ..	f 130.123.000	
Overige lasten.....	„ 60.248.000 ²⁾	
		„ 190.371.000

Batig slot.. f 1.846.000

Gemiddelde exploitatie-lengte 2942 KM. (als vorig jaar.)

Nederland.

Exploitatiekosten ..	f 150.790.000	
Overige lasten.....	„ 36.492.000 ²⁾	
(incl. gegard. divd.)		f 187.282.000
Opbrengst exploitatie	f 162.138.000	
Overige baten	„ 2.157.000	
		f 164.295.000

Verlies.. f 22.987.000

Gemiddelde exploitatie-lengte 3676 KM. (vorig jaar 3671.)

De vooruitgang in beide landen blijkt uit de volgende cijfers:

	Zwitserland.		Nederland.	
	Gld.	p.KM.	Gld.	p.KM.
1921: Verlies	36.253.000	12.579	Verlies 32.933.000	9.008
1922: „	33.097.000	11.249	„ 30.502.000	8.309
1923: Winst	1.846.000	627	„ 22.987.000	6.253

De aanzienlijke verbetering is in Zwitserland verkregen door een vermeerdering der opbrengst van het vervoer met f 11.402.000 of 7 pCt. en een vermindering der exploitatiekosten met f 26.733.000 of 17,04 pCt., waardoor de exploitatie-coëfficiënt van 91,14 pCt. daalde tot 70,78 pCt., een cijfer dat vóór den oorlog vrijwel het normale was.

In Nederland waren de opbrengsten van het vervoer f 13.221.000 minder of 7,54 pCt. en de exploitatiekosten f 21.867.000 of 12,66 pCt. minder. De exploitatie-coëfficiënt daalde hierdoor van 98,46 tot 93 pCt.

De Opbrengsten der Exploitatie.

	Zwitserland.		Nederland.	
	f	p. KM.	f	p. KM.
Reizigers	f 63.582.000	f 21.611	f 82.384.000	f 22.411
Bagage	„ 5.607.000	„ 1.905	„ 2.675.000	„ 727
Dieren, enz. ...	„ 3.185.000	„ 1.082	„ 2.475.000	„ 673
Goederen	„ 98.445.000	„ 34.571	„ 70.476.000	„ 19.172
Postvervoer ..	„ 3.264.000	„ 1.109	„ 1.001.000	„ 272
	f 174.083.000	„ 59.172	f 159.011.000	„ 43.257
Versch. ontv..	„ 9.764.000	„	„ 3.127.000	„
	f 183.847.000	„ 62.491	f 162.138.000	„ 44.111

Ook in 1923 weder het kenmerkend verschil dat alleen voor reizigers de opbrengst, ook per Kilometer, in Nederland hooger is, al is het verschil geringer dan vroeger. Alle overige rubrieken zijn, zoowel ab-

soluut als per Kilometer, in Zwitserland hooger, goederen zeer belangrijk. Het aantal vervoerde tonnen ijel- en vrachtgoed bedroeg in Zwitserland 14.284.000 met een gemiddelde opbrengst van f 5.90 per ton; in Nederland ongeveer dezelfde hoeveelheid met een gemiddelde opbrengst van f 4.40.

Tegenover het vorige jaar zijn de verschillen in opbrengst percentsgewijze:

	Zwitserland.	Nederland.
Reizigers	+ 4,98 %	÷ 5,7 %
Bagage	+ 2,69 %	÷ 9 %
Dieren, enz. ...	÷ 2,16 %	÷ 21,2 %
Goederen	+ 8,36 %	÷ 8,8 %

In Zwitserland dus vooruitgang in alle rubrieken behalve vee, in Nederland overal nog vrij scherpe daling.

De vooruitgang in Zwitserland wordt geheel toegeschreven aan de verbeterde economische toestanden. Het vreemdelingenverkeer gedurende het winterseizoen was niet geringer dan in de beste jaren voor den oorlog; het aantal reizigers, waaraan het agentschap te Londen bemiddeling verleende, was zelfs het dubbele van 1913.

Van algemeene tariefverlagingen was noch voor reizigers, noch voor goederen sprake; wel werden tijdens de crisisjaren ingetrokken bijzondere faciliteiten en reducties weder ingevoerd of de voorwaarden verlicht, als voor gezelschaps- en schoolreizen, voor padvindere, wedstrijden, tentoonstellingen, feesten, enz. Een verlaging van meer betekenis werd eerst 1 Januari 1924 van kracht, n.l. herstel van de verhouding 10—7—5 voor den enkelereisprjs Ie, IIe en IIIe klasse, en wel door verlaging van den Ie- en IIe-klasseprjs; verder 20 pCt. reductie op den dubbel enkelereisprjs voor retourbiljetten op alle afstanden; deze reductie gold tot dusverre slechts voor afstanden tot 104 KM. De grondslag voor het tarief IIIe klasse is niet veranderd. Door deze verlagingen reist men thans in Zwitserland goedkooper dan in Nederland, behalve op de baanvakken waar het buurtverkeer is ingevoerd. De overweging, die tot de verlaging heeft geleid, zal wel geweest zijn de vreemdelingen meer naar de hogere klassen te trekken. Het gebruik der drie klassen was dan ook wel zeer ongunstig.

De verhoudingen in het gebruik der drie klassen in normaal tarief, dus zonder de abonnementen en bijzondere tarieven, waren in pCt.:

	Zwitserland.			Nederland.		
	I	II	III	I	II	III
1921...	0,4	4,85	94,75	3	19,1	77,9
1922..	0,38	4,46	95,16	2,5	17,8	79,7
1923..	0,45	4,35	95,2	2,3	15,7	82

In Nederland, waar de prijsverhouding 10—7,5—5 is, ziet men dus wel een veel grooter gebruik der hogere klassen, maar een geregeld afzakking naar de lagere; hier spreekt dus nog meer dan in Zwitserland de behoefte aan wijziging der tariefverhoudingen, waardoor de hogere klassen meer binnen het bereik van de kleine beurzen zouden komen.

Ook hier te lande hadden geen ingrijpende wijzigingen in de tarieven plaats. Voor afstanden boven 200 KM. werd een verlaging ingevoerd en, bij wijze van proef, voor een 40-tal baanvakken buurtverkeer met gereduceerde retourprijzen; deze maatregelen konden den teruggang in het verkeer niet stuiten.

In de groote toeneming van het goederenvervoer spiegelen zich de gunstiger economische toestanden van Zwitserland het meest af; het verslag ademt doorloopend een geest van voldoening over deze verbetering. Het Nederlandsche daarentegen vangt aan met de verzuchting: de economische druk duurde onverminderd voort; autobusconcurrentie, Ruhrbezetting, lage concurrentie-tarieven naar de Duitse havens, die het transitoverkeer fnuiken, waren factoren, welke dien druk voor de spoorwegen nog verzaarden.

(Slot volgt.)

VAN KRETSCHMAR.

¹⁾ Zie Jaargang 1922, No. 363 en 364.

²⁾ In No. 364, Jaargang 1922, werd een verklaring gegeven van het groote verschil in den post „overige lasten“. Voor bijzonderheden omtrent kapitaal, rentelast en afschrijvingen wordt hiernaar verwezen.

*DE INDISCHE FISCUS TEGENOVER DE
WEINIG RENDEERENDE VENNOOTSCHAPPEN.*

De Indische Regeering heeft den eersten stap gezet op den weg der belastingherziening door in de begrooting voor 1925, zooals deze aan den Volksraad is voorgelegd, eene vennootschapsbelasting op te nemen.

Deze belasting, die 10 pCt. van de zuivere winst zal bedragen, voorloopig verhoogd met 25 opcenten, is, wat de grondslagen betreft, vergelijkbaar met de thans geldende belasting van rechtspersonen naar het zuiver inkomen (6 pCt. daarvan, verhoogd met 20 opcenten). Zij zal laatstgenoemde belasting, benevens de extrawinst- en overwinstbelastingen, de productenbelastingen en de aardoliebelasting vervangen.

Het meerendeel der vennootschappen zal deze herziening met instemming begroeten, omdat zij eene groote vereenvoudiging zal brengen in de berekening van den aanslag en tegemoet zal komen aan ernstige en gegronde grieven tegen de huidige regeling.

De belasting zal worden geheven van de winst en, met terzijdestelling van het progressiestelsel der tegenwoordige extrawinstbelasting, naar een proportioneel tarief.

De Regeering motiveert dit op de volgende wijze.

Zij is, blijkens de Memorie van Toelichting, van oordeel, dat rechtspersonen, die, zooals naamlooze vennootschappen, geen eigen levensdoel hebben en alleen bestaan om voor hare aandeelhouders winst te maken, geen draagkracht hebben in den zin, waarin dit woord in de belastingtheorie wordt gebruikt, zoodat de progressie aan de draagkracht leer geen rechtvaardiging kan ontleenen.

Evenmin kan de vennootschapsbelasting dienst doen om vreemde aandeelhouders te treffen met de progressie, waarmede men hen door de inkomstenbelasting niet kan bereiken. Niettemin acht de Regeering de progressieve vennootschapsbelasting verdedigbaar, namelijk door haar te beschouwen als onderdeel van eene algemeene heffing wegens buitengewone rentabiliteit van bedrijven. Dat de Regeering desondanks van eene progressieve heffing afziet, heeft de praktische reden dat daarmede gepaard zou moeten gaan eene vaststelling van het werkelijk kapitaal, waarmede de belastbare winst geacht moet worden te zijn behaald. Deze kapitaalsaantooning is gebleken voor toepassing in de praktijk ongeschikt te zijn.

De laatstvermelde omstandigheid mag als een afdoende reden gelden om tot het proportionele stelsel te besluiten.

De overgang van eene gedeeltelijk progressieve belastingheffing tot eene proportionele winstbelasting moet onvermijdelijk leiden tot belastingverhoging voor de vennootschappen, welke niet meer dan matige winst opleveren.

Voor zooverre het vennootschappen geldt, welke winstgevendheid nog voldoende mag worden geacht voor normale belastbaarheid, kan daartegen geen redelijk bezwaar worden ingebracht.

Er zijn echter andere vennootschappen, die wel is waar nog eenige winst afwerpen, maar toch als noodlijdend zijn te beschouwen. Dit is het geval wanneer de winstgevendheid blijft beneden de grens der normale ondernemingswinst (daaronder te verstaan de winstvoet, waarbij de onderneming voor beleggingzoekend kapitaal aantrekkelijk is). Zulk eene vennootschap zal voor eene vaak onmisbare uitbreiding van haar bedrijf het nieuwe kapitaal slechts onder bezwarende voorwaarden of wellicht in het geheel niet kunnen verkrijgen. Uit een oogpunt van staatsbelang behoort — vooral in een kapitaalarm land als Indië — te worden vermeden (verslag der commissie-Bruins blz. 34) om door het opleggen van te hooge belastingen de bestaansmoeilijkheden voor zulke ondernemingen nog te vergrooten. In het bijzonder zal de Staat zich hiervan moeten onthouden waar het onder-

nemingen geldt, die, zooals met spoor- en tramwegen en andere geconcedeerde bedrijven het geval is, eene op het gebied van den openbaren dienst gelegen taak vervullen, in aanmerking nemende dat het staatsgevaar aan die ondernemingen den eisch met staats, dat zij haar bedrijf, zelfs onder ongunstige geldelijke omstandigheden, op bevredigende wijze uitoefenen, hetgeen vaak met verbetering en uitbreiding gepaard moet gaan.

Zowel de „Commissie tot herziening van het belastingstelsel in Nederlandsch-Indië” (Indische commissie) als de in Nederland benoemde „Commissie-Bruins” hebben zich rekenschap gegeven van de bedenkelijke gevolgen, die met het oog op de verkrijging van nieuw kapitaal zijn te verwachten van eene aanmerkelijke opvoering der vennootschapsbelasting. Beide commissiën bevelen, in het bijzonder met het oog op weinig winstgevende vennootschappen, aan om de belasting tot een matig heffingspercentage te beperken. De Regeering schept echter een beletsel om aan deze aanbeveling te voldoen door, met het oog op den huidige stand van 's Lands financiën, den eisch op den voorgrond te stellen, dat de opbrengst der vennootschapsbelasting ongeveer gelijk moet zijn aan de tegenwoordige opbrengst van de inkomstenbelasting van rechtspersonen, vermeerderd met die van de productenbelastingen en van de aardoliebelasting.

De eisch, dat een bepaalde groep van belastingsschuldigen — in dit geval de vennootschappen, die in Indië haar arbeidsveld hebben — te zamen jaarlijks een bepaald bedrag zullen opbrengen, is tot dusverre aan andere belastingschuldigen nimmer gesteld.

De combinatie van dezen eisch met het beginsel der proportionaliteit leidt tot eene overmatige opvoering der belasting van weinig rendeerende vennootschappen.

Deze vennootschappen zijn thans reeds zwaar belast. De Commissie-Bruins geeft op bladz. 75 en 76 van haar verslag een overzicht van de geleidelijke verzwaring der belasting in het tijdperk 1908—1922. De beoogde herziening zal opnieuw tot eene verhoging leiden, welke voor de vennootschappen, die tot dusverre niet door de extrawinst- en overwinstbelastingen, de productenbelastingen en (of) de aardoliebelasting werden getroffen en derhalve geene compensatie vinden in de afschaffing daarvan, meer dan 73 pCt. zal bedragen.

De Commissie-Bruins maakt op bladz. 42 en 50 van haar verslag melding van een middel, waardoor de vennootschappen, welke winstgevendheid beneden de grens der normale ondernemingswinst ligt, van een overmatigen belastingdruk kunnen worden vrijwaard, te weten de aanvaarding van een tarief, dat voor winsten beneden een bepaald bedrag zekere degressie bevat.

De aanwending van dit ook elders toegepaste middel werd in Indië zoowel in de dagbladders als in den Volksraad warm aanbevolen. Laatstgenoemde sloot zich met groote meerderheid aan bij eene door het lid Wiessing voorgestelde motie, welke zich o.a. ten gunste van degressie bij matige rentabiliteit uitsprak.

Door den Directeur van Financiën werd de rechtvaardigheid eener degressie niet ontkend. Zoowel door hem, bij de behandeling in den Volksraad, als door de Commissie-Bruins (blz. 50 van haar verslag) is als eenig argument tegen de degressie aangevoerd het praktische bezwaar dat daarmede onvermijdelijk kapitaalsaantooning gepaard zou moeten gaan.

Het komt derhalve aan op de praktische vraag of bij degressie kapitaalsaantooning noodig is.

De Directeur van Financiën heeft in den Volksraad, ter bestrijding der degressie, aangetoond, dat, om elk procent der winst volgens eene juiste progressie te belasten, een progressieschaal behoort te worden toegepast, die zich ook bij de belasting der

ruimere winsten zal voortzetten en dientengevolge tot kapitaalsaantooning moet leiden.

Deze eisch, dat elk procent der winst afzonderlijk volgens eene theoretisch juiste progressie zal worden belast, moet inderdaad worden gesteld aan eene progressieve belastingheffing, die zich tot hooge winstpercentages uitstrekt. Er is echter geene aanleiding om denzelfden eisch te stellen aan eene degressie binnen enge grenzen. De belasting wordt niet geheven van elk procent der winst afzonderlijk. Daarom is een eenvoudige schaal, als hieronder aangegeven, in dit geval practisch volkomen voldoende. Bezwaren kunnen in de practijk uit de toepassing niet voortspuiten. Kapitaalsaantooning is daarbij overbodig.

De navolgende degressieschaal komt doeltreffend voor:

Indien de zuivere winst het navolgende percentage bedraagt van het gestorte kapitaal:	bedraagt de belasting het navolgende percentage van de winst:
6½ of minder	6
boven 6½ tot 7	7
" 7 " 7½	8
" 7½ " 8	9
" 8	10

Bij toepassing van deze schaal zullen de vennootschappen, welke winstgevendheid niet hooger is dan 6½ pCt. van het gestorte kapitaal, den op haar gelegden belastingdruk — behoudens de vermeerdering der opcenten van 20 tot 25 — niet verzwaaard zien. Alle vennootschappen, die meer dan 6½ pCt. winst maken, zullen eene belastingverhoging moeten dragen, zij het ook, indien de winstgevendheid niet boven 8 pCt. stijgt, wat meer gematigd dan volgens het ontwerp der Regeering. Als de winst, welke onder de tegenwoordige omstandigheden noodig is om nieuw kapitaal te kunnen verkrijgen, is 8 procent van het gestorte kapitaal aangenomen; bij hogere winst zal de normale belasting verschuldigd zijn.

Het ware in dezen tijd juist om de grens wat hooger, bijvoorbeeld bij 10 procent, te trekken. De geldende belastingordonnantie laat echter de overwinstbelasting reeds bij 8 procent aanvangen; daarom is ook voor de degressieschaal 8 procent als hoogste grens aangenomen.

Niet geheel zonder grond kan worden beweerd, dat de toepassing van degressie zonder toelating van kapitaalsaantooning tot onbillijkheid ten aanzien van sommige vennootschappen kan leiden. De mogelijkheid bestaat dat in een of meer jaren eene vennootschap zonder kapitaalsaantooning niet, daarentegen bij toegelaten kapitaalsaantooning wel van de degressie zou profiteren. Wegens deze mogelijkheid behoort echter niet van de degressie te worden afgezien. Het zal zeker meer bevrediging geven — immers de volkomen billijkheid zal meer worden benaderd — wanneer enkele vennootschappen zich in gunstige jaren de voordeelen der degressie kunnen zien ontgaan, dan wanneer allen, die geen normale winst kunnen maken, daarvan geheel verstoken blijven, ondanks het feit dat de degressie rechtvaardig is te achten.

Beschouwt men het vraagstuk ten slotte uit het oogpunt der kapitaalvoorziening, dan is het duidelijk dat alleen met het gestorte kapitaal rekening behoeft te worden gehouden. Immers de belegger vraagt bij de beslissing of hij nieuw kapitaal voor eene bestaande vennootschap wil beschikbaar stellen, niet naar de vroeger uit reserves gekweekte en in het bedrijf gelaten kapitalen, maar uitsluitend naar de winst, die ten tijde der kapitaalbehoefte over het gestorte kapitaal wordt verworven.

De bedenkelijke gevolgen, welke van de ongetempered toepassing eener zoo hooge proportionele winstbelasting, als de door de Indische Regeering voorgestelde, zouden te vreezen zijn, zullen door de aanvaarding eener degressie, als hierboven aangegeven, wellicht niet op theoretisch onberispelijke, maar dan toch op practisch doeltreffende wijze worden verhoed. Bij de beslissing bedenke men dat de

vennootschappen, die in het gedrang zullen komen, voor een groot deel zoodanige zijn, die zonder uitzicht op groote winsten eene taak van openbaar belang hebben aanvaard en daarbij nooit hebben kunnen verwachten, dat een belangrijk deel der matige winst, waarop zij meenden te kunnen rekenen, door den Staat in den vorm van belasting in beslag zou worden genomen.

Voor den fiscus is het in dit geval niet om groote bedragen te doen; in totaal zal hij ten hoogste enkele tonnen gouds moeten prijs geven. Voor de betrokken vennootschappen is het geldelijk belang echter van betekenis. Eene zwakke tramwegmaatschappij, die met moeite 4 procent winst van haar kapitaal verdient en reeds zwaar belast is nu zij daarvan 0,288 procent moet afstaan, komt in aanmerkelijk ongunstiger conditie wanneer de Staat zijn aandeel tot 0,5 procent van haar kapitaal verhoogt. Indien men tegenover zulke ondernemingen, die in Indië nimmer eenige staatshulp hebben genoten, niet eene meer tegemoetkomende houding aanneemt, zullen zij ten slotte, evenals in Nederland, wegens hare onmisbaarheid gesubsidieerd moeten worden.

Moge de Nederlandsche wetgever inzien dat de in Indië ontworpen nivelleering tempering eischt, opdat de levensvatbaarheid van reeds zwakke ondernemingen niet in gevaar worde gebracht.

17 September 1924.

J. TH. GERLINGS.

VREEMDE KAPITAALSBELEGGING EN ONDERNEMINGEN IN NEDERLANDSCH-INDIË III (Slot).

Nadat wij tot dusverre de omstandigheden beschouwd hebben, waaronder de toeneming der buitenlandsche kapitaalsbelegging en ondernemingen in Nederlandsch-Indië in onzen tijd heeft plaats gevonden, willen wij een poging doen, ons een beeld te vormen van de totale grootkapitaalsbelegging in Nederlandsch-Indië, daarbij een scheiding makend tusschen het Hollandische en het buitenlandsche aandeel.

Om tot een cijfer voor de totale kapitaalsbelegging te komen is men meestal op schattingen aangewezen. Het gemakkelijkst en veiligst kunnen deze op landbouwgebied plaats vinden, doordat men het beplante areaal als grondslag neemt en voor ieder gewas een bepaalden grondprijs per beplante eenheid aanneemt. Hiervan ben ik in 1920 in hoofdzaak uitgegaan, toen ik de kapitaalswaarde der gezamenlijke groote plantages in Nederlandsch-Indië per eind 1918 als volgt schatte:

Suikerplantages	f	850.000.000
Tabaksplantages (Sumatra)	"	125.000.000
Rubber-, thee-, kina-, koffie- en andere cultures	"	875.000.000
Totaal	f	1.850.000.000

Daartegenover stelde de heer De Cock Buning in Holland eenigen tijd geleden de volgende cijfers:

Suikerplantages	f	325.000.000
Tabaksplantages (Sumatra en Java)	"	96.000.000
Andere cultures	"	848.050.000
Totaal	f	1.269.050.000

Deze schatting is — waarop ook reeds van andere zijde werd gewezen — te laag. De fout ligt in de waardeering der beleggingen in suiker en tabak. De Cock Buning heeft de pari-kapitaalwaarde der plantagematschappijen als grondslag zijner berekeningen aangenomen, hetgeen bij de nieuwere cultures, waarbij nog weinig is afgeschreven, ook ongeveer klopt, doch bij de oudere, als suiker en tabak, welke boekwaarde in vele gevallen geheel is afgeschreven, een onjuist beeld geeft. Bij mijn schatting van de waarde der suikerplantages heb ik een door het suikersyndicaat aangenomen eenheidswaarde per 1000 bouws als grondslag genomen en bij de schatting der tabaksplantages in Deli ook het waardevolle, nog braak-

liggende land en de monopolie-positie in aanmerking genomen en ben daar voorts van een op de resultaten van vele jaren berustend minimum-rendement als schattingsfactor uitgegaan. Toegegeven zij, dat daardoor in beide gevallen bij suiker en Delitabak de in den loop der jaren gevolgde waardetoeëneming in de schatting is begrepen en dat het oorspronkelijk, speciaal in suiker geïnvesteerde kapitaal geringer is geweest. Doch indien men de suikercultuur op Java, rekening houdend met de huidige waarde van het geld, in haar huidige omvang wilde opbouwen, dan zou het door mij geschatte bedrag als bouwsom zeker noodig zijn.

Wanneer wij derhalve mijn schatting der kapitaalsbelegging in de suiker als de meer juiste aannemen en, wanneer een correctie noodig mocht zijn, den heer De Cock Buning deze concessie doen, in mijn waardeering der beleggingen in de Deli-tabak, ook die in de tabak op Java in te sluiten, dan komen wij, voor de andere cultures zijn opstelling en zijn met de mijne ongeveer overeenstemmende waardeering volgend, tot het volgende beeld:

Suikerplantages	f 850.000.000
Tabaksplantages	„ 125.000.000
Andere cultures	„ 848.050.000

Totaal f 1.823.050.000

Nemen wij de verdeling van De Cock Buning tot grondslag, dan komen wij tot de volgende verdeling dezer bedragen over de verschillende nationaliteiten:

Nationaliteit	Gulden	Percentage
Hollandsch	1.219.260.000	67,— %
Engelsch	246.700.000	13,5 „
Chineesch	206.585.000	11,37 „
Belgisch	35.700.000	1,96 „
Japansch	28.950.000	1,50 „
Fransch	27.850.000	1,50 „
Amerikaansch	27.500.000	1,50 „
Duitsch	8.100.000	0,44 „
Zwitsersch	6.050.000	0,33 „
Arabisch, Armenisch etc. . .	4.100.000	0,23 „
Zweedsch-Noorsch	3.650.000	0,20 „
Diversen en onbekend ...	8.605.000	0,47 „
Totaal	1.823.050.000	100,— %

Of de door De Cock Buning opgestelde verdeling de juiste is kan men zonder nauwkeurig onderzoek der details niet zeggen, al schijnen zijn opgaven bij de afzonderlijke cultures te kloppen. Zoo is dit b.v. het geval met zijn schatting van de Hollandsche en vreemde deelneming in de rubbercultuur, welke ongeveer overeenstemt met het hiervoor ¹⁾ voor Sumatra's Oostkust op andere grondslagen berekend aandeel.

In het geheele groot-landbouwbedrijf van Nederlandsch-Indië zien wij derhalve deelgenomen voor $\frac{2}{3}$ door Hollandsch en voor $\frac{1}{3}$ door vreemd kapitaal. Rekent men bij de Hollandsche deelneming nog het Chineesche aandeel, dan wordt de verhouding voor de Hollanders nog gunstiger. Aan den anderen kant dient in aanmerking te worden genomen, dat de vreemde deelneming feitelijke kapitaalverstrekking beteekent, terwijl bij de Hollandsche, speciaal bij de suiker, een aanzienlijke waardevermeerdering in rekening wordt gebracht.

Bij de afzonderlijke cultures zijn volgens De Cock Buning de voornaamste landen als volgt vertegenwoordigd.

	Holl.	Chin.	Eng.	Belg.	Fransch	Jap.	Amer.	Duitsch
	%	%	%	%	%	%	%	%
Suiker	81,8	16,6						
Rubber	35,4	1,6	40,4	5,8	5,2	3,6	5,7	
Tabak	89,0	1,5	5,0					
Thee	60,0	6,—	30,—	1,5				3,—
Koffie	76,6	3,3	13,3	2,5	3,2			

Wij zien derhalve, dat bij de oudere cultures, suiker, tabak en koffie, het Hollandsche belang verre overweegt. De kinacultuur, waarmede in het veroverende geen rekening werd gehouden, is eveneens

bijna geheel Hollandsch. Van de jongere cultures ver- toont de rubber een buitenlandsch overwicht. Bij thee blijkt van een Hollandsch surplus, dat intusschen tengevolge van den korten tijd geleden plaats gehad hebbende overneming van een belangrijk aantal Hollandsche theeplantages op Java door een Engelsch concern en als gevolg van de verdere uitbreiding der Engelsche theeplantages op Sumatra, thans wellicht is gecompenseerd.

Wat de totale groot-kapitaalsbelegging in Nederlandsch-Indië aangaat heeft De Cock Buning eveneens een schatting gepubliceerd, die natuurlijk veel meer in de lucht hangt dan die van de beleggingen in het plantagebedrijf, want al is Nederlandsch-Indië ook het land van de naamloze vennootschap par excellence, toch is het een onmogelijkheid in alle kapitaalsgeheimen van commercieele, industriele en scheepvaartfirma's binnen te dringen. Ik geef derhalve de door De Cock Buning opgestelde en door mij met betrekking tot het suikerkapitaal gecorrigeerde schatting slechts onder voorbehoud weer.

Nationaliteit	Gulden	Percentage
Hollandsch	2.350.000.000	73,44 %
Chineesch	340.000.000	10,625 „
Engelsch	300.000.000	9,375 „
Belgisch	40.000.000	1,255 „
Japansch	36.000.000	1,125 „
Amerikaansch	35.000.000	1,095 „
Fransch	30.000.000	0,93 „
Duitsch	25.000.000	0,78 „
Zwitsersch, Italiaansch etc.	20.000.000	0,625 „
Arabisch, Armenisch	24.000.000	0,75 „
Totaal	3.200.000.000	100,00 %

Van deze totale kapitaalsbelegging is ruim f 1.820.000.000 geïnvesteerd in het grootplantagebedrijf en f 1.380.000.000 in handel, banken, industrie en kleinhandel; totaal f 3.200.000.000.

Of de schatting van het laatste cijfer (handel, enz.) juist is, en speciaal de verdeling hiervan over de verschillende volken, waarbij een veel grooter percentage voor Holland in beslag wordt genomen dan in den landbouw, staat te bezien. Voor Japan schijnt de schatting niet geheel juist te zijn, want na aftrek van de hiervoor genoemde kapitaalsbelegging in den landbouw, ten bedrage van ruim f 29 miljoen, zou voor de Japansche banken, kooplieden en scheepvaartagenten in Nederlandsch-Indië slechts f 7 miljoen overblijven, hetgeen te weinig is. Zeker is, dat het in Nederlandsch-Indië werkend bankkapitaal grootendeels Hollandsch is. In den handel daarentegen is het aandeel van het vreemde kapitaal zeer beteekenend, al kan men ook niet zonder meer uit het aandeel van den vreemden handel in den totalen omzet conclusies trekken met betrekking tot het vreemde eigen kapitaal, want vele buitenlandsche firma's in de kolonie werken met Hollandsche credieten. Wanneer men het verschil tusschen de rol van het vreemde kapitaal en zijn invloed in den landbouw enerzijds en in den handel cum annexis anderzijds wil vaststellen, komen wij tot de volgende conclusie:

In den landbouw geeft de verhouding tusschen de Hollandsche en vreemde kapitaalsinvesteering tegelijk die tusschen den Hollandse en vreemden invloed weer; buiten den landbouw, in het bijzonder in den handel, is door het grooter aandeel aan den omzet de invloed van het vreemde kapitaal en van buitenlanders wezenlijk grooter dan in de hier weergegeven verhoudingsgetallen met betrekking tot de Hollandsche en vreemde kapitaalsbelegging tot uitdrukking komt.

Er bestaat intusschen nog een andere buitenlandse kapitaalsbelegging van beteekenis in Nederlandsch-Indië, nl. de in het buitenland ondergebrachte Nederlandsch-Indische staatsleeningen. De schuld van Nederlandsch-Indië was einde 1923 als volgt samengesteld:

Leeningen	f 1.068.618.561
Flottendeschuld met inbegr. v. schatkistpapier ..	225.858.113
Totaal	f 1.294.476.674

¹⁾ [In het eerste artikel. — Red.]

Hiervan was eind 1923 in het buitenland

(Londen en New York) ondergebracht:

Pondenleeningen	f	134.837.000
Dollarleeningen	"	375.975.000
Totaal	f	510.812.000

Ongeveer de helft der leeningen is in het buitenland uitgegeven. De regeering moest daartoe overgaan, aangezien de markt in het moederland het totaal benodigde bedrag niet kon opnemen. Intusschen moet onder de hand een deel van de Amerikaansche leeningen weder zijn weg naar Holland en het Hollandsch publiek gevonden hebben.

Beschouwt men de in het buitenland aangegane staatsschuld voorloopig geheel als een vordering van dit laatste, dan heeft dit in totaal in Indië rond f 850 millioen in particuliere bedrijven en f 510 millioen in staatsleeningen, samen f 1360 millioen geïnvesteerd. Hierbij is het Chineesche kapitaal onder de buitenlandsche beleggingen gerekend. Trekt men het daarvan af, aangezien de Chineezzen meest burgers van Nederlandsch-Indië zijn geworden (hoewel zij zich nationaal Chineezzen voelen), dan komt de totale investeeing door het buitenland op ongeveer f 1 milliard.

Tegenover de buitenlandsche kapitaalsbelegging staat de Hollandsche in het particuliere bedrijf met ongeveer f 2½ milliard, waarbij natuurlijk nog komen de totale activa der regeering, na aftrek der schulden in het buitenland. Ik stelde er prijs op, op deze plaats de beteekenis van het vreemde kapitaal en de vreemde ondernemingen in de kolonie eens uiteen te zetten en ik geloof, dat de genoemde cijfers en de daarbij gegeven toelichting voldoende zijn om zich daarvan een beeld te vormen.

Toen Gouverneur-Generaal Idenburg eens de woorden sprak: „Niet nauw, doch breed is de poort, die toegang geeft tot onze koloniën”, vermoedde hij wel niet, dat de stroom van vreemd kapitaal en vreemde energie in zoo grooten omvang en met zoo groote snelheid door deze poort zou gaan stroomen, zoodat men thans in zeker opzicht van een internationalisatie van het Nederlandsch-Indisch economisch leven kan spreken. Al is deze ook meer plotseling en in grooteren omvang gekomen dan men dacht, het standpunt van de „freiwirtschaftliche” koloniale politiek, waarop zich de Gouverneur-Generaal toentertijd stelde en dat de Nederlandsch-Indische regeering ook verder is trouw gebleven, is het eenige juiste. Evenmin als voor de consolidatie zijner staatsfinanciën kan Nederlandsch-Indië het vreemde kapitaal bij de ontsluiting zijner uitgestrekte, vruchtbare en nog braak liggende gebieden missen. Schoof men een grendel voor vreemde bedrijvigheid of onderdrukte men deze, dan zou men slechts nijd en afgunst in het leven roepen en den grond voor conflicten voorbereiden. Voor „Ueberfremdung” behoeven de Hollanders niet te vreezen. In de eerste plaats zijn daar de groote koloniale sleutelindustrieën: tin, suiker, petroleum en Deli-tabak, die zich vast in Hollandsche handen bevinden; daar zijn verder de beurs van Amsterdam, die op de koloniale waarden is ingeschoten, de vertrouwde der Hollanders met de koloniale toestanden en een schat van koloniale ervaring. Alle verlichte en verziende Hollanders begroeten de vreemde medewerking dan ook met instemming. In de kolonie was het vooral de Javasche Bank en haar president, de heer E. A. Zeilinga, die naast de nationale ook de internationale pogingen op economisch gebied krachtig heeft bevorderd. Dat het begrip voor de vreemde deelneming in de kolonie grooter is dan in het moederland is begrijpelijk, aangezien deze ontwikkeling der kolonie in zeker opzicht aan het moederland voorbij gaat. Voor de kolonie is de verdere ontwikkeling, als een natuurlijke groei, noodig. Algemeen is thans de overtuiging doorgedrongen, dat slechts de voortschrijdende ontsluiting der buitenbezittingen de middelen voor de verdere cultureele ontwikkeling der inlanders leve-

ren kan. Vreemden brengen een groot deel dezer middelen op, want ook op belastinggebied zijn zij gelijk-gerechtigd met de Hollanders.

Eén ding is in het belang der Hollanders: dat de vreemde kapitaalsbelegging zooveel mogelijk gelijk-matig over de verschillende nationaliteiten wordt verdeeld; derhalve ook hier risico-verdeeling. En nog iets anders schijnt geboden, nl. dat de Hollandsche ondernemers zelf actiever worden. Ik heb reeds op de traagheid en starheid van het Hollandsche kapitaal door de concentratie van groote plantagebelangen in de cultuurbanken gewezen. De cultuurbanken zijn, op één enkele uitzondering na, erfelijk belast; hun gaan in hoofdzaak het secundaire optreden en het credietbedrijf goed af, maar het primaire, dat eigen scheppingsvermogen, moed, besluitvaardigheid, kennis en zelfvertrouwen vergt, is hun — steeds met ééne uitzondering — vreemd. Evenals op lauweren kan men ook op oude, zekere bronnen van inkomsten, op dividenden en tantièmes inslapen. Ook in bedachtzaamheid kan men te ver gaan en de ervaring van den ouderdom weegt niet steeds op tegen de energie der jeugd.

Ook de vreemde onderneming in Nederlandsch-Indië is in haar huidige, betekenenden omvang nog jong en de buitenlandsche ondernemer zal zich klaar voor oogen dienen te stellen, dat de onbekende, groote zee, waarop hij zich zoo moedig heeft gewaagd, ook gevaarlijke klippen en ondiepten verbergt; wat de productenhandel betreft liggen deze in de speculatie; wat den import aangaat in de credietverleening, terwijl in het plantagebedrijf een geheele rij van gevaren dreigt. Hier, gelijk op ander gebied, is persoonlijkheid en de vorming van een flinken staf van medewerkers, van de hoogste tot de laagste, een punt van gewicht.

De buitenlanders kunnen in deze dingen veel van de het land kennende Hollanders leeren en ik zelf erken met dankbaarheid de vele hulp, die mij bij mijn arbeid in Nederlandsch-Indië door Hollanders, ambtenaren en particulieren, is verleend. Deze medewerking en het vertrouwen, dat de Hollanders den vreemden schenken, doordat zij voor hen hun koloniën onbepert hebben geopend, dit voorbeeld, dat het kleine Nederlandsche volk daarmede aan de geheele wereld geeft, legt den buitenlanders de plicht op, dat vrouwen door gezindheid en daad ten volle te beantwoorden.

E. HELFFERICH.

DIVIDEND- EN TANTIEME-BELASTING.

Mr. M. Moens te Alkmaar schrijft ons:

Voor eenige jaren mocht ik er reeds in dit blad (28 Januari 1920) op wijzen, welk een onbillijkheid het is, dat personen, welke in dienst zijn van een naamlooze vennootschap, *alleen om dat feit*, van hun salaris, voor zoover dat de f 10.000 overschrijdt, een extra belasting hebben te betalen (krachtens de wet op de dividend- en tantiëmebelasting), welke met de opcenten 9,05 percent van dat meerder salaris beloopt.

Er is geen enkele grond aan te voeren, die kan billijken, of maar eenigszins er voor kan pleiten, dat een dergelijke, hooge belasting moet drukken op het salaris van personen, in dienst van een naamlooze vennootschap en niet op personen, die uit anderen hoofde hunne arbeidsprestaties in dezelfde mate zien beloofd.

De wet op de *dividend- en tantiëmebelasting* is, door ook die *salarissen* aan de belasting te onderwerpen, geheel ten onrechte verder gegaan dan volgens de benaming haar doel behoorde te zijn.

Van tweeën één. Indien salarissen boven f 10.000 geacht worden in de termen te vallen voor een extra belasting van bijna 10 pCt., dan worde deze belasting geheven van *alle* arbeidsprestaties, die met meer dan f 10.000 per jaar worden beloofd. Acht men, dat dergelijke salarissen (inkomens uit arbeid), daarvoor niet in de termen vallen, dan heffe men deze belasting van niemand, dus ook niet van personen, die

toevallig in dienst van een naamlooze vennootschap zijn.

Het feit, dat een wetsontwerp is ingediend tot wijziging van de wet op de dividend- en tantiëmebelasting, deed het mij gewenscht voorkomen, op dit punt nog eens de aandacht te vestigen. Niet overbodig wellicht, want het ontwerp roert deze belangrijke kwestie in het geheel niet aan. M. MOENS.

Alkmaar, 23—9—'24.

INDUSTRIALISATIE VOOR JAVA NOODZAKELIJK?

I.

In de „Economisch-Statistische Berichten” van 9 en 16 Juli jl. gaf de heer Ir. J. van der Waerden eenige beschouwingen over het vraagstuk der industrialisatie van Java. Hij stelde hierbij op den voorgrond, dat het niet veel betoog zou behoeven, dat bestaansmiddelen buiten den grond voor de inlandsche bevolking aldaar noodig zijn. Dit punt van uitgang schijnt mij evenwel niet zoo vast als de schrijver wel aanneemt. En vooral omdat hij van oordeel blijkt, dat de door hem gewenschte oplossing of de ontwikkeling in die richting zou worden belemmerd door de economische Westersche invloeden schijnt mij beschouwing van het uitgangspunt zelf geenszins overbodig.

Men kan den heer Van der Waerden toestemmen, dat de plaats, die Java in het wereldverkeer inneemt, voor een goed deel te danken is aan den Westerschen invloed, die kapitaal en ondernemerskracht daaraan dienstbaar maakte. Dat deze hiervoor rente en ondernemerswinst genoten, is volstrekt niet abnormaal. En aangezien het onder dezen invloed geproduceerde niet zou zijn voortgebracht zonder de verleende medewerking, kan van eene directe verarming van het land als gevolg van den hierdoor veroorzaakten export geen sprake zijn.

Heeft nu evenwel, gelijk de schrijver zegt, die Westersche invloed de ontwikkeling der inheemsche maatschappij van binnen uit werkelijk verstoord en voor een deel vernietigd?

In den besproken tijd, de jongste halve eeuw, is de inheemsche bevolking zeer toegenomen. Aan speculatieve beschouwingen, of zonder dien invloed niet natuurlijke remmende factoren zouden zijn opgetreden ten deze, zal ik mij niet wagen. Toch zij er even aan herinnerd, dat volgens de jongste gegevens de sterke aanwas tot staan schijnt te zijn gekomen. (Kol. Verslag 1921).

Maar een feit is het, dat, ongeacht de vraag, of hij den bevolkingsaanwas mogelijk heeft gemaakt of in de hand gewerkt, de Westersche factor aan de aangroeiende bevolking ruime gelegenheid heeft verschaft om haar inkomen te vermeerderen. Ware de Westersche invloed er niet geweest, de bevolking zou, op welke wijze dan ook, alleen voor de noodige toename van het maatschappelijk inkomen hebben moeten zorgen.

Zij zou dit evenwel op verschillende wijzen hebben kunnen doen. En hier verschil ik van meening met den heer Van der Waerden, die blijkbaar een noodzakelijkheid van verandering van maatschappelijke structuur voor die vermeerdering van maatschappelijk inkomen aanneemt, en die verder van oordeel is, dat de Westersche invloed deze, klassevorming en beroepsgroepering, kort gezegd differentieering der maatschappij en het ontstaan van inheemsch kapitaal heeft belet.

Voor men de eerste dezer conclusies kon aanvaarden, zou dienen vast te staan, dat door uitbreiding van de inheemsche bestaansmiddelen op den bij den aanvang van het besproken tijdvak bestaanden voet, het maatschappelijk inkomen niet in evenredigheid van den bevolkingsaanwas, die heeft plaats gehad, te vermeerderen ware geweest. Het gaat hier in hoofdzaak om den landbouw, toen, gelijk nu nog, hoofdzakelijk

beoefend tot het verkrijgen van de noodige levensmiddelen voor de producenten zelf, en het aanschaffen uit een van den bodem verkregen overschot van hetgeen zij, naast hetgeen de natuur hun opleverde, nog begeerden b.v. textielproducten.

Nu geeft de heer Van der Waerden omtrent de uitbreiding van den landbouw, die heeft plaats gehad, eenige vergelijkende cijfers. Wanneer ik deze overneem, kom ik tot het volgende resultaat:

	1874	1921
Sawahgronden ..	2.156.000 bouw	3.439.000 bouw
Droge gronden ..	500.000 „	4.400.000 „
Totaal grondbezit	2.656.000 bouw	7.839.000 bouw

De totale oppervlakte der bebouwde gronden steeg dus in deze periode met 5.183.000 bouws. Zij bedroeg in 1921 niet minder dan 295 pCt. van die in 1874. De bevolking steeg in diezelfde periode van rond 17½ miljoen (Kol. Versl. 1875) tot rond 34½ miljoen; zij bedroeg dus 196½ pCt. van die van 1874.

Neemt men alleen de vaste tegalans in aanmerking, dan vindt men voor 1921:

Sawahgronden	3.439.000 bouws
Tegalans	2.700.000 „

Totaal 6.139.000 bouws

Een oppervlakte dus van 231 pCt. voor den rijstbouw in verhouding tot 1874, aangenomen, wat vermoedelijk te hoog is, dat alle droge grond in laatstgenoemd jaar tegalan was.

Grondkwaliteit en oogst konden dus nog heel wat achteruitgaan om de opbrengst voor het vermeerderd zielenaantal voldoende te doen blijven tot in den jongsten tijd. Nemen wij de cijfers van Dr. Van der Elst, ook door Ir. Van der Waerden aangehaald, als grondslag, waarbij men een gemiddelde vermindering van 6 pCt. in opbrengst aanneemt, dan zou de oppervlakte van 231 pCt. een rijstooft van 215 pCt. van dien van 1874 kunnen opleveren. Voor eene bevolking van 196½ pCt. ten opzichte van die van '74 dus ruim voldoende. En dan rest nog de opbrengst van de 1.700.000 bouws niet-tegalan.

Ik geloof dan ook, dat ik op grond van deze cijfers gerechtigd ben om daaraan eene andere waarde toe te kennen dan de heer Van der Waerden doet. Tot daling van het welvaartspeil hieruit concludeeren, kan ik althans niet.

Het statistisch materiaal, vooral uit de oudere jaren, is echter zeer onvoldoende en ik zou dan ook niet durven aannemen, dat de toestand werkelijk zoo veel gunstiger is geworden in de besproken periode. Maar zeker schijnt er mij geen aanleiding om uit de getallen pessimistische conclusies te trekken.

Maar, zegt de heer Van der Waerden, de gemiddelde opbrengst per bouw beschouwend, in elk geval blijft de ontwikkeling en de productiviteit van den landbouw achter bij den aanwas der bevolking. Liet het zich anders verwachten, zou ik willen vragen, nu nog zulk eene uitbreiding van de bebouwde oppervlakte mogelijk bleek? Was het in dit tijdvak nog niet veel gemakkelijker om uit te breiden dan om te intensiveren of op andere wijze den landbouw te ontwikkelen? Gegeven de getallen, is er voor het laatste nog niet veel reden geweest.

En al zou nu occupatie van nieuwe bouwgronden op gelijke schaal in de toekomst uitgesloten zijn — gesteld dat zij, in strijd met hetgeen de jongste gegevens deden verwachten, door toch intredende bevolkingstoename gewenscht ware, — dan is het nog zeer de vraag, of intensivering, hetzij dan door verbetering van irrigatie hetzij door aanwending van kapitaal in den vorm van bemesting of van meer arbeid, de opbrengst van den bodem niet sterk zou kunnen opvoeren. Toen de heer Van Reigersberg Versluys in het Indisch Genootschap het vraagstuk der industrialisatie behandelde, achtte hij een stijging tot 60 pikol per bouw langs dezen weg mogelijk. Op welken grond sluit de heer v. d. W. deze richting uit?

Bovendien is het niet onmogelijk — het geschiedt ook nu trouwens reeds — om den grond, vooral de droge gronden, te gebruiken voor handelsgewassen in plaats van voor rijst en andere voedingsgewassen; die handelsgewassen hebben grooter waarde dan de rijstogst op hetzelfde stuk grond, en leveren dus grooter bijdrage tot het maatschappelijk inkomen. Tegen zulk een geleidelijke verandering kan slechts de voorstander van volledige economische autarchie bezwaar hebben. De heer v. d. Waerden nu blijkt tot deze laatsten te behooren; althans hij eischt wegens daarmee verbonden politieke belangen een „zelfstandigheidspolitiek”, die ontginning van alle aanwezige natuurlijke hulpbronnen — ongeacht de vraag van rentabiliteit? — medebrengrt. Voor wie dit niet aanvaardt, echter het volgende.

Op het punt van het meest doelmatig gebruik van den grond door den landbouw op Java weten wij nog weinig; in zijn aangehaald lezenswaardig opstel bracht dr. Van der Elst evenwel niet ten onrechte even ter sprake, dat, onder den invloed van het bestuur, vooral in vroeger jaren de uitbreiding van sawahgronden niet steeds oordeelkundig plaats had. En zoo is het niet ongemotiveerd om ook uit dezen hoofde eenige vermeerdering van maatschappelijk inkomen mogelijk te achten. De groote inlandsche welvaart die de klappercultuur op Noord Celebes en op de Sangir-eilanden bracht, is eene aanwijzing in deze richting.

Bij alle deze beschouwingen bleef nog steeds buiten bespreking, wat de Westersche ondernemingen bijdroegen tot vermeerdering van het maatschappelijk inkomen der inlandsche bevolking. Er mag uit het aangevoerde echter naar mij voorkomt worden afgeleid, dat, geheel van dien Westerschen invloed afgescheiden, het door den heer v. d. Waerden bijgebrachte materiaal geen aanleiding geeft om de *noodzakelijkheid* van verandering van maatschappelijke structuur in de inlandsche samenleving aan te nemen bij behoud van het welvaartspeil van 1874, ja, dat zelfs de mogelijkheid van stijging van dit peil, afgescheiden van dien invloed, door dit materiaal volstrekt niet wordt uitgesloten. De conclusie, dat die Westersche invloed deze verandering, de differentieering, zou hebben *belet*, schijnt mij dan ook allerminst gemotiveerd.

* * *

Nu nog eenige opmerkingen over den invloed der Westersche ondernemingen. Hoe deed deze zich gevoelen?

In de eerste plaats in deze richting, dat hij aan de inheemsche bevolking, hoofdzakelijk in groepen produceerend voor directe consumptie, gelegenheid gaf om door leden van deze groepen zich een aanvullend inkomen te doen verwerven, door hun tijd te gebruiken voor den arbeid op de Europeesch geleide ondernemingen. Het eigenaardig aanvullend karakter van dit inkomen heeft het mogelijk gemaakt, dat die productiegroepen een betrekkelijk nauw samenhangend geheel bleven. De leden van deze groepen bleven hierdoor in een krachtig maatschappelijk verband en differentieering, v.z.v. die plaats had — straks hierover nader — trad gedeeltelijk en geleidelijk in.

Dit verloop had verschillende gevolgen. Oogenblikkelijk waren die voor den ondernemer volstrekt niet altijd aangenaam. In de eerste plaats kon hij lang niet altijd de verlangde arbeidskracht vinden; de inheemsche productie vorderde soms de krachten, die ook hij gaarne had gebruikt. In de tweede plaats was de arbeider zeer weinig afhankelijk van onderneming en loon; individueel kon hij gemakkelijk op de inheemsche productie terugvallen en zich dientengevolge aan ongewenschte behandeling of aan arbeid onder ongewenschte omstandigheden onttrekken. En voor de ondernemingen betekende praktisch zoowel het een als het ander moeite om arbeiders te vinden en te houden. Maar aan den anderen kant heeft juist dit aanvullend karakter voorkomen, dat zich op Java een

sterke groep proletarische arbeiders heeft gevormd, economisch geheel afhankelijk van de ondernemingen en in tijden van economischen achteruitgang — en ook die heeft de landbouwnijverheid op Java na 1874 gekend — een onrustig element. Aan dit aanvullend karakter is het m.i. mede te danken, dat de Javaansche arbeider, wanneer hij niet onder den invloed komt van leiders, die òf uit geheel andere maatschappelijke toestanden afgeleide theorieën pogen toe te passen op deze samenleving òf stelselmatig, dikwijls om staatkundige redenen ontevredenheid trachten te zaaien, bekend is als een rustig, ordelijk element, met wien de meeste ondernemers, die zich immers als gevolg van de omstandigheden aan zijn denken en voelen wel moeten aanpassen, in het algemeen het zeer goed kunnen vinden.

Maar in de tweede plaats vroegen de Europeesche ondernemingen allerlei goederen, die de inheemsche maatschappij haar kon leveren en diensten, die niet alle in loonarbeid werden verricht, doch ook door inlandsche ondernemers. Langzaam en geleidelijk is zoo de inlandsche productie beïnvloed en bezigheden als timmerman, karrevoerder en dgl. worden dan ook in de nabijheid van de ondernemingen in strijd met hetgeen de heer v. d. Waerden met zijn betoog zou doen verwachten, meer uitgeoefend dan elders. Alweer, dikwijls dragen ook deze bedrijven, beoefend door leden van grondbezittende groepen naast den landbouw, een aanvullend karakter. Maar dit had ten gevolge, dat de risico, aan dergelijke werkzaamheden verbonden, minder groot was dan onder andere omstandigheden, bij sterker differentieering, het geval ware geweest. Door deze aanvullende verdiensten was de inlandsche maatschappelijke ontwikkeling stellig rustiger dan zij, bij sterker differentieering, bij gelijken bevolkingsaanwas wellicht zou zijn geweest.

Doch inlandsche kapitaalvorming? Die heeft niet plaats gehad in zoodanige mate als men die wellicht zou wenschen. Ook minder dan zich liet verwachten? Men bedenke, hoe belangrijk het inlandsch bezit aan gecultiveerden grond, ook een vorm toch van rijkdom toenam! Is het dan wonder dat men daarnaast weinig behoefte gevoelde in de inheemsche maatschappij aan den anderen vorm van rijkdom, het kapitaal? Het komt mij zeer verklaarbaar voor, wanneer men slechts bedenkt, dat kapitaal alleen kan worden gevormd door besparing m.a.w. door zich te ontfeggen het dadelijk genot van hetgeen het maatschappelijk inkomen oplevert. En voor een sterke neiging tot zoodanige ontzegging, kon, gegeven de mogelijkheid van uitbreiding van het bebouwd areaal en van het verkrijgen van een aanvullend inkomen, geen aanleiding bestaan. Vergeleken met die andere middelen om het maatschappelijk inkomen op te voeren, was kapitaalvorming het minst gemakkelijk en zij geschiedde dan ook het minst.

Uitdrukkelijk zij gezegd... het minst. Want zij had wel degelijk plaats. Allerlei werktuigen, karren en dgl. zijn haar kapitaal. En die inlanders, die handel dreven b.v. in textielproducten of landbouwhandelsartikelen, vormden eveneens uit hun verdienste een soms niet onbelangrijk bezit. Wanneer daartoe een belang bestond, had wel kapitaalvorming door inlanders plaats.

Maar hoe dit zij, dat de Westersche ondernemingen de kapitaalvorming aan de inlandsche maatschappij zouden hebben *belet*, voor deze bewering is geen grond. Het tegendeel is waar; indien de neiging tot kapitaalvorming had kunnen ontstaan, zouden juist de Westersche ondernemingen, door de gemakkelijke gelegenheid, welke zij boden om het inkomen te vermeerderen, haar zeer hebben vergemakkelijkt. Men zou alleen kunnen zeggen, dat de Westersche ondernemingen de inlandsche maatschappij het zóó gemakkelijk hebben gemaakt haar inkomen te vermeerderen, dat zij het nog minder noodig had een deel van dit inkomen voor kapitaalvorming aan te wenden, dat zij

geen gevoel van welvaartstekort, haar dringend tot het moeilijke sparen om met het vergaarde haar inkomen te vermeerderen, gevoelde. Doch dit is heel wat anders dan beletten van de vorming van kapitaal. Zou een gevoel van welvaartstekort ontstaan, doordat zich, gelijk de heer v. d. W. meent grootere ideëele en materiele behoeften vertoonen en een drang naar hooger zich doet gevoelen, dan is de gelegenheid om het kapitaal te vormen, aanwezig. Men zou op ruimer schaal van de geboden gelegenheid gebruik maken, m.a.w. de vraag naar arbeid zou gemakkelijker ten volle bevredigd worden, indien inderdaad zulk een gevoel van te kort, zulk een drang naar meer en beter, sterk ware.

J. C. KIELSTRA.

(Slot volgt).

DE FISCAAL-TECHNISCHE ZIJDE VAN HET ONTWERP-TARIEFWET.

II (Slot).

Het begrip toonbankartikel, waaronder wordt verstaan het artikel dat zonder nadere bewerking en zelfstandig voor het gebruik van den consument geschikt is te achten en dat in het algemeen als criterium voor de belastbaarheid in het nieuwe tarief wordt aangenomen, is naar mijn overtuiging een voldoende duidelijk en practisch bruikbaar begrip om als grondslag voor een stelsel van invoerheffing te dienen. Men moet hierbij natuurlijk niet alleen denken aan de toonbank, die men in bijna alle winkels aantreft, doch voor oogen houden dat de uitdrukking toonbankartikel slechts bedoelt te geven een korte aanduiding van het stelsel. Een automobiel b.v. wordt niet „over de toonbank” verkocht maar is toch ten volle een artikel dat zonder nadere bewerking door den particulier wordt gekocht. Wanneer men zich even in dit nieuwe begrip heeft ingedacht en in aanmerking neemt dat het ontwerp gebruik in keuken, winkel of kantoor met dat door een particulier gelijk stelt, dan blijkt m.i. duidelijk dat hierdoor voor de al dan niet belastbaarheid van de verschillende goederensoorten een grens is getrokken, die ten volle aan de eischen der practijk zal blijken te voldoen. Door het noemen van voorbeelden als steenen, tegels, landbouwwerktuigen, stoomwerktuigen, industriegaren, ramen, deuren, kozijnen, dwarsliggers, huiden, vellen, leder, smeed-, staaf-, band-, plaat-, hoek- en T-ijzer, constructiewerk, spoorrails, gas- en waterleidingbuizen, scheepszeilen, dekkleden, drijfriemen, vischnetten, giet- en smeedstukken enz. enz., die niemand als toonbankartikelen zal aanmerken, blijkt voldoende dat de ontwerpers van het nieuwe tarief er in geslaagd zijn een criterium te vinden, waardoor de practijk in staat zal zijn gesteld in vele gevallen onmiddellijk een juiste conclusie ten aanzien van de belastbaarheid van eenige goederensoort te trekken.

Waar het hier een technische herziening betreffen hebben de samenstellers van het ontwerp zich m.i. terecht op het standpunt gesteld, dat hierbij tevens getracht moest worden het karakter van de bestaande wet zooveel mogelijk te behouden. Hierdoor is o.a. bereikt dat de bestaande hooge rechten op koek-, banket- en suikerbakkerswerk (de meer fijne eetwaren), gedistilleerde dranken, bier, tabaksfabrikaten, thee, eetwaren in blik enz., dus de meer luxe artikelen gehandhaafd bleven, terwijl voor algemeene voedingsmiddelen en artikelen, die meer in het bijzonder door het minder kapitaalkrachtige deel der bevolking worden gebruikt, geen invoerrecht zal worden geheven. Het behoud van dit karakter van de bestaande wet past m.i. volkomen in een stelsel, waarbij het al dan niet heffen van een invoerrecht afhankelijk wordt gesteld van het gebruik door den consument, ook het tegenwoordige tarief is in werkelijkheid niets anders dan een verbruiks- en verteringsbelasting.

Door het hiervoor omschreven stelsel zoo ver mogelijk door te voeren, alsmede door het nieuwe tarief

princiepelijk nog meer dan het bestaande in den geest van het vrijhandelsbeginsel samen te stellen, is men echter verder gegaan dan onder de tegenwoordige omstandigheden mogelijk is gebleken. En hiermede kom ik op het, ook naar mijn meening, groote bezwaar dat aan het ontwerp verbonden is. Er is n.l. geen rekening gehouden met de omstandigheid dat het ontwerp aan de orde kon komen in een tijdvak, waarin de Nederlandsche industrie de bestaande bescherming van 5 pCt. der waarde op vele artikelen niet zal kunnen missen.

Uit de ervaring, die thans wordt opgedaan blijkt dan ook ten volle dat men een herziening van het tarief, zij het dat deze alleen de techniek betreft, niet uitsluitend aan de op het gebied van douanewetgeving kundige ambtenaren mag overlaten, doch dat hierin ook de practische econoom zijn stem moet kunnen doen gelden. Laatstgenoemde zal tot taak moeten hebben het al dan niet belasten van een artikel, alsmede het heffingscijfer te toetsen aan de economische gevolgen, die van een wijziging kunnen worden verwacht.

Erkend moet worden dat ten einde met de herziening tevens het fiscale doel te bereiken in enkele gevallen niet-toonbankartikelen in de tabel zijn opgenomen. Het belang van de schatkist moest hier gaan boven het belang dat aan een consequente doorvoering van het principe verbonden is. Bij de inmiddels ingediende Memorie van Antwoord is het aantal niet-toonbankartikelen in de tabel tot een minimum teruggebracht door voor closets, electr. kabel, bladtin en dergelijke nader een invoerrecht van 5 pCt. der waarde voor te stellen.

Dat bij de uitwerking van het stelsel overigens allerlei inconsequenties zijn begaan meen ik te moeten betwisten. Zoolleer is geen toonbankartikel in den zin der wet, het wordt slechts bij uitzondering in afgesneden stukjes in winkels verkocht en dan nog uitsluitend aan den minderkapitaalkrachtige. Lakleder is zeer zeker geen toonbankartikel, manufacturen aan het stuk, behangselpapier en geprofileerde latten voor lijsten daarentegen wel, zij worden geregeld door particulieren gekocht en zijn bestemd om door dezen te worden gebruikt. Een bewerking ondergaan deze artikelen hiervoor niet meer.

In het stelsel der tegenwoordige tariefwet is het onbelast zijn van lakleder en het belast zijn van manufacturen, die beide grondstoffen of halffabrikaten zijn, wel een inconsequentie, in het stelsel van het ontwerp daarentegen is hiervan geen sprake. De vergelijking tusschen één bereid konijnenvel dat vrij zal zijn en twee aanéengenaaide onbereide vellen, die het ontwerp wil belasten, gaat in de practijk niet op, aangezien aanéengenaaide vellen steeds bereid zijn.

Het gewone koperdraad, alsmede het met ongekleurd band geïsoleerde koperdraad is geen toonbankartikel, het op andere wijze geïsoleerde koperdraad (b.v. dat voor het aanleggen van elektrische schellen) is wel als toonbankartikel aan te merken.

De averechtsche bescherming, die bestond door het belasten van papier en het vrijlaten van boeken is thans opgeheven. Het belang van het drukkersbedrijf hier te lande heeft hier den doorslag gegeven, maar overigens acht ik het vrijlaten van boeken een algemeen belang, dat feitelijk boven andere belangen staat. De radiatoren zijn geen toonbankartikelen en behoren dus in het nieuwe ontwerp niet thuis.

Dat closetreservoirs belast zullen zijn is een gevolg van het stellen van gewichtsgrenzen. Dit brengt noodzakelijk mede dat enkele artikelen belast zullen zijn, die feitelijk niet als toonbankartikel zijn aan te merken. Dit m.i. kleine bezwaar valt in het niet tegenover de groote voordeelen, aan het stellen van gewichtsgrenzen verbonden, n.l. het voorkomen van geschillen.

Pijpen en buizen zijn, behalve de z.g. gummislang, niet onder het begrip toonbankartikel te brengen.

Uit het bovenstaande moge blijken dat behoudens een enkele uitzondering op de inconsequenties, die het ontwerp worden aangewreven, nog wel een en ander valt aan te merken.

Ik blijf dan ook de overtuiging behouden dat het ontwerp in vele opzichten verbetering zal brengen en dat de talloze geschillen, die de thans bestaande wet meebrengt, grotendeels zullen verdwijnen door het met name noemen der meest voorkomende artikelen, door het met een gelijk recht belasten van gelijksoortige en aanverwante goederensoorten (een lijn, die door de geheele tabel is volgehouden) en ten slotte door een scherpe omschrijving van de op een post gegeven vrijstellingen. Ten opzichte van dit laatste punt is er op gewezen dat de omschrijving meermalen ingewikkeld en moeilijk leesbaar is.

Men make zich hierover echter niet bezorgd. De raadpleging van deze min of meer ingewikkelde omschrijvingen zal betrekkelijk zelden noodig zijn, zoodra de betrokken ambtenaren eenigen tijd in de praktijk met de nieuwe wet hebben gewerkt. Om b.v. eens op de bepalingen omtrent jute te wijzen, ik geloof niet, dat er visiteerende ambtenaren zijn, die de in het algemeen voor emballage-doeleinden gebruikt wordende jute niet kennen. Welnu, deze jute zal bij eersten oogopslag herkend worden. Alleen bij aangifte van jute, die niet het gewone aanzien heeft, dus die b.v. nadert tot z.g. filterdoek zal de ambtenaar gaan twifelen. En dan vindt hij in de wet de regelen, waarnaar hij zich heeft te gedragen en zal het geschil dus ter plaatse onmiddellijk kunnen worden opgelost.

De uitgebreidheid van de tabel is oorzaak dat men op het eerste gezicht zijn voorhoofd fronst en tegen de raadpleging opziet. Toch geloof ik dat het gebruik van de tabel in de praktijk geen groote moeilijkheid zal opleveren. De alphabetische lijst, die hier en daar nog zou kunnen worden aangevuld met enkele zeer veel voorkomende artikelen, zal in de meeste gevallen de tarifeering van een artikel spoedig doen vinden.

Ten slotte nog een enkel woord over de gewichtsgrenzen, die gelden voor het in verpakten staat of in tabletvorm invoeren van de daarvoor aangewezen artikelen. Bij de garens vindt men een gelijksoortige grens voor het z.g. opgemaakte artikel. Het is onjuist te meenen dat deze grenzen willekeurig zouden zijn gekozen; integendeel talloze wegingen en onderzoeken zijn verricht om te komen tot algemeene en uniforme grenzen, waardoor, zooveel mogelijk alleen het artikel dat de particulier gebruikt belast zal worden. En nu meene men niet dat hierdoor misbruik wordt in de hand gewerkt of dat de invoer van het verpakte artikel of dat in tabletvorm als regel niet meer zal voorkomen, omdat de verpakking hier te lande zal plaats hebben. Op de eerste plaats niet, omdat de meeste fabrieken geheel zijn geïnstalleerd op het maken van een product in een bepaalden vorm met een bepaald gewicht en verandering hiervan veelal het aankopen van geheel nieuwe machines zou meebrengen en op de tweede plaats niet, omdat het publiek de producten van grooter gewicht of in groteren vorm niet kan gebruiken. Een voorbeeld moge dit nog toelichten. Een stukje zeep van een grooter gewicht dan 200 gram is van zoodanige afmeting dat het practisch niet is te gebruiken en zal derhalve door geen enkelen particulier wordt gekocht.

Ik geloof hiermede wel de voornaamste bezwaren, die van een fiscaal-technisch standpunt beschouwd, tegen het nieuwe ontwerp zijn geuit te hebben behandeld. Mocht ik op enkele punten niet of niet dieper zijn ingegaan, dan vinde dit zijn verontschuldiging in de beperking, die ik mij tegenover de redactie gemeend heb te moeten opleggen.

Uit het bovenstaande moge echter voldoende blijken dat het oordeel van den heer v. d. Poel in de kringen der douane-ambtenaren niet algemeen ge-

deeld wordt. Men moet niet vergeten dat slechts de praktijk zal kunnen leeren of de ingebrachte bezwaren inderdaad gegrond zijn en dat de materie buitengewoon moeilijk is.

Ik zal de laatste zijn om te beweren dat het ontwerp geheel feilloos is, in de vorenstaande bespreking heb ik trouwens reeds op enkele begane fouten gewezen. Doch dit neemt niet weg, dat er veel goeds is en dat naar mijne meening de praktijk met vertrouwen het nieuwe stelsel zal kunnen aanvaarden.

Den Haag, *10 October 1924*, * * *

W. J. VERMEER.

De argumenten van den heer Vermeer dragen er in menig opzicht toe bij, de door de Mem. van Antw. reeds gesterkte overtuiging, dat mijn betoog juist was, aan klaarheid te doen winnen.

Mijn geachte opponent noemt mijn „bewering, dat nieuwe artikelen, als niet vermeld in de lijst per sé onbelast zijn”, per sé onjuist.

Indien men niet één zin uitlicht uit hetgeen ik op blz. 701 ter zake schreef, doch het geheele betoog leest, kan men mijne meening niet misverstaan. „Nieuwe artikelen” zijn in dit verband die, welke niet in het nieuwe Tarief voorkomen en die ook niet, krachtens de redactie van een deel der speciale posten kunnen worden gerangschikt. (Vgl. blz. 724). Dat er zulke artikelen zijn, dat de lijst reeds nu niet bij is (blz. 724), bewijst de Memorie van Antwoord, die de lijst aanvult met radio-artikelen, de eenige nieuwe, die sindsdien hun intrede hebben gedaan. Het gevoelen van den heer Vermeer, dat dit nu eigenlijk een groot toeval is en zoo iets in de toekomst niet meer is te verwachten, doet zijn optimisme alle eer aan, doch miskent ten eenen male de onbegrensde mogelijkheden der techniek. In het thans nog geldende systeem kan zoiets echter niet voorkomen.

Artt. 14, 18, 19, 20 en 22. Zoo nu als toen moest ik mij beperken. Een en ander is trouwens van weinig principieel belang. Fouten heb ik niet genoemd (Vgl. blz. 702), doch de juiste lijn is m.i.: weinig details in de wet, de rest in A. M. v. B. Dat het V. V. der Tweede Kamer over deze artikelen geen opmerkingen maakte is toch werkelijk geen sterk argument!

Netto-gewicht enz. Dat reeds op verschillende punten van het nieuwe systeem is afgeweken, dat meerdere adressen daartegen protesteeren, wijst m.i. niet in de richting, dat ik ongelijk heb. Tegenover de moeilijk te bestrijden uiting „dat ik (V.) de vrees voor talloze wegingen, scheikundige onderzoeken enz. vooralsnog ongewettigd acht” zij mijn eerlijke overtuiging geuit, dat ik die vrees niet misplaatst acht.

Toonbankartikel — Fabrikaat — halffabriekaat-grondstof. De uiteenzetting van beide systemen is m.i. noch duidelijker, noch vollediger door den heer Vermeer geschied dan door mij. Alleen behandelde ik de voor- en nadeelen van beide systemen, de heer Vermeer bepaalt zich, gelijk de Memorie van Toelichting, tot het bewonderen van het nieuwe, het veroordeelen van het oude stelsel.

Ik behandelde de volgende hoofdpunten:

1. De onderscheiding „toonbankartikel” is niet echt, zij legt niet vast een algemeene verbruiks- en verteilingsbelasting van bepaalde stoffelijke hoedanigheid. Zij is alleen formeel, dus moet zij economisch (b.v. t.o.v. de draagkrachtsleer) onjuist zijn. (Zie blz. 750).

2. Ook het nieuwe systeem is niet doorgevoerd en bevat eveneens voorbeelden van inconsequenties, willekeur en averechtsche bescherming (blz. 749).

3. Het voorkomt geschillen door ze uit den weg te gaan, dus ten nadeele der schatkist (blz. 750). Het nieuwe art. 2 zal tot veel geschillen aanleiding geven (bl. 724).

4. Indien herziening is geboden, eischt inzonderheid het onderwerp dezer wet, dat ze geschiedt op de minst riskante wijze, dat is door verbetering van het bestaande systeem, welks fouten men kent, dus zoo goed mogelijk verbeteren kan (blz. 750). Een nieuw stelsel is een slag in het duister.

5. Het ontwerp staat niet op de basis van het huidige wetgevend moment (blz. 748).

Deze punten roert de heer Vermeer in het geheel niet, of slechts zijdelings aan. Op de bewijsvoering, dat de door mij opgesomde voorbeelden toch wél of toch niet als toonbankartikelen zijn te beschouwen, kan ik wegens plaatsgebrek niet ingaan. Het lezen dier overwegingen is echter voldoende, om in te stemmen met de conclusie, dat het stelsel *gekunsteld* is. Men vergelijkte b.v. eens, wat de heer Vermeer en wat ik (blz. 749) over radiatoren schreef.

Met het uiten van den zelfingenomen twijfel „of de critici van het nieuwe stelsel de draagwijdte van hun beweringen wel inzien” kan mijn betoog moeilijk worden bestreden. Immers diezelfde sterke twijfel kunnen toch ook de critici bezitten nopens de verdedigers van het nieuwe systeem.

De heer Vermeer wijdt nog een bijzondere beschouwing aan het door mij voorgedragen schema. Daarover slechts dit. De opzet is zoodanig, dat men elke factor, die men *wil* uitschakelen, eenvoudig en systematisch *kan* uitschakelen,¹⁾ dat *elk* percentage, dat ik voor een bepaalde groep noem, systematisch kan worden verlaagd of verhoogd, al naar mate men verder of minder ver wil gaan en of men al of niet, veel of weinig, een „economisch” (lees protectionistisch) doel wil nastreven.

Wat ik tegen het „theoretisch zooveel zuiverder” nieuwe systeem aanvoerde (blz. 749) is niet ontzenuwd en dat het stelsel nog meer van zijn onvolmaakte zuiverheid zou moeten verliezen is reeds een feit geworden. Inzonderheid het nieuwe art. 43 maakt dat de nieuwe belasting tóch geen belasting op het toonbankartikel wordt; het zoo verwerpelijk geacht systeem blijft aan een deel der heffing ten grondslag liggen! (Zie ook het juist verschenen adres der Amsterdamsche Kamer van Koophandel aan de Tweede Kamer).

Nog een enkel woord over het slot van het artikel. Ik heb niet namens andere douane-ambtenaren gesproken, zelfs niet mijn eigen kwaliteit als douane-ambtenaar vermeld. Ik heb slechts op verzoek der redactie mijn persoonlijke meening over het ontwerp gegeven. Mocht dit echter het gewicht der argumentatie beïnvloeden, dan slaat de balans over naar mijne zijde; meer deskundige douane-ambtenaren zijn *tegen* dan vóór het ontwerp; ik verwijs speciaal naar de belangrijke, sterk geargumenteerde serie artikelen in het Weekblad der D. B., Inv. en Acc.

Bij een bespreking van een wetsontwerp is er voorts bezwaarlijk rekening mee te houden, „dat wijzigingen zullen worden aangebracht, waardoor verschillende bezwaren zullen worden weggenomen”, al moge het achterna bevredigen, dat men niet doelbewust aan gemaakte fouten blijft vasthouden.

Ik meen, dat ik mij voor elke overdrijving, naar welke zijde ook, heb gehoed; ik heb mijn eerlijke meening gegeven in een vorm, die duidelijk liet zien, dat ik *opbouwende* kritiek wilde leveren.

De heer Vermeer is door zijne speciale tewerkstelling in staat, zich geheel in de stof in te werken en alle mérites van het ontwerp op de gunstigste wijze te belichten. Hij heeft dit thans gedaan, doch ik meen in verband daarmee mijn beschouwing op geen enkel punt te behoeven wijzigen.

Enschede.

VAN DER POEL.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

HET ONDERZOEK DER VOLKENBONDSDESKUNDIGEN NAAR DE ONTWIKKELING DER OOSTENRIJKSCHE STAATSFINANCIËN.

I.

Dr. Richard Kerschagl te Weenen schrijft ons:

Toen in het voorjaar van 1924 tot een wijziging

¹⁾ Overigens zei ik niet, dat het door mij voorgestelde extra-heffingspercentage voor luxe-artikelen, *alleen* bij invoer moet worden geheven en hoe ik over luxe-belasting in het algemeen denk moge den heer Vermeer van elders bekend zijn.

van het Geneefsche plan, welke door de ontwikkeling der feiten in Oostenrijk noodzakelijk was gebleken, door den Volkenbond zou worden besloten, kwam het tot geen definitieve beslissing. De grond hiervoor was een driedelige: in de eerste plaats was toenmaals bondskanselier Dr. Seipel, door den kort daarvoor plaats gehad hebbenden moordaanslag, niet in staat te Genève te verschijnen; juist hij was echter de eenigste, die over de noodige autoriteit, ook tegenover den Volkenbond, beschikte en in wiens uitzettingen alleen men onbeperkt vertrouwen zou hebben gesteld. In de tweede plaats was de crisis in Oostenrijk toen op haar hoogtepunt en juist in volkenbondskringen was het mede één der voornaamste wenschen, niet op het toenmalig oogenblik, waarop zich de afloop dezer crisis geenszins liet voorspellen of ook maar eenigszins afteekende, reeds een definitieve beslissing ten aanzien van de wenschen van Oostenrijk te nemen. De derde reden was tenslotte deze, dat men blijkbaar bij den Volkenbond den indruk gekregen had, dat het door alle betrokkenen voorgelegde materiaal niet volledig, doch aan een onderzoek ter plaatse ernstig de voorkeur te geven was. Derhalve werd besloten midden Augustus een uit vijf leden bestaande commissie naar Weenen te zenden, welke, uitsluitend als commissie van deskundigen gedacht, aldaar de toestanden eenerzijds zou bestudeeren, anderzijds — en wel hoofdzakelijk — een aantal rapporten van deskundige zijde in ontvangst zou nemen en tot grondslag van een eigen memorandum voor de volledige zitting van den Volkenbond maken. De commissie van vijf zou derhalve uitsluitend een onderzoek instellen, terwijl door haar geenerlei besluiten zouden worden genomen. Gelijk bekend ving het onderzoek later aan dan oorspronkelijk in de bedoeling lag en was de commissie eerst tegen midden September, na het houden van talrijke conferenties en het ontvangen van belangrijke memoranda, in staat zich weder naar Genève te begeven om te rapporteeren, zonder van te voren op een of andere wijze, officieel of officieus haar standpunt aan de Oostenrijksche regeering of in het openbaar te hebben kenbaar gemaakt.

De wenschen der Oostenrijksche regeering, in het voorjaar van 1924 te Genève uiteengezet, hadden zich in hoofdzaak op twee punten geconcentreerd. In de eerste plaats hierop, dat de normale begrooting, d.w.z. het maximum van ontvangsten en uitgaven, in afwijking van het oorspronkelijk plan van Genève van 350 tot 530 millioen goudkronen zou worden verhoogd en in de tweede plaats, dat de te weinig verbruikte credieten, de zgn. credietreliquaten, die in het buitenland tegen een zeer geringe rentevergoeding waren uitgezet op de een of andere wijze ter beschikking zouden worden gesteld van de Oostenrijksche volkshuishouding, welke onder de grootste credietnood leed. De bedenkingen, die men indertijd tegen dit verlangen heeft ingebracht, laten zich het best in drie punten samenvatten. In de eerste plaats had men niet voldoende zekerheid, of de Oostenrijksche volkshuishouding, die juist uit een zware crisis kwam, resp. zich nog daarin bevond, genoeg draagkracht zou hebben om op den duur de betrekkelijk zeer hoge belasting met 530 millioen goudkronen per jaar, die de staats-huishouding volgens de nieuwe plannen eischt, te dragen. Deze vraag werd nog daardoor gecompliceerd, dat de Oostenrijksche Regeering zich er niet onomwonden over had uitgesproken en schijnbaar de mogelijkheid nog niet wilde uitschakelen, buiten de reeds vermelde loopende uitgaven op de begrooting eventueel kapitaalsuitgaven op te voeren en het budget daardoor nog meer te belasten. Het kwam er dus in de eerste plaats op aan, een zoo hecht mogelijken grondslag voor de vaststelling van de uitgaven te verkrijgen, welke de Oostenrijksche volkshuishouding, zonder duurzame schade aan haar productieve kracht toe te brengen, in staat was te dragen,

ook in geval zij onder zekere schokken zou lijden.

De tweede vraag, nl. de belegging der crediet-reliquaten, was eigenlijk van wezenlijk minder betekenis. Van de totale, tot op heden bespaarde crediet-reliquaten ter hoogte van ongeveer 200 miljoen goudkronen, was in den loop der crisis toch reeds de helft, via de Centrale Bank als trustee, met toestemming van den Commissaris-Generaal aan de Oostenrijksche volkshuishouding in den vorm van korte valutacredieten ter beschikking gesteld. Het ging in de eerste plaats hierom, dat deze maatregel achterna werd goedgekeurd en deze nu eenmaal voor de credietbehoeften van het bedrijfsleven beschikbaar gestelde sommen niet al te plotseling of, zoo mogelijk, binnen afzienbaren tijd in het geheel niet uit het Oostenrijksche bedrijfsleven zouden worden teruggetrokken. Bij deze overschotten gaat het dus niet om een al te ontzaglijke som, doch veel-er hierom, of eventueel vrijgekomen credieten in de toekomst ook niet direct productieve belegging in Oostenrijk zouden kunnen vinden. De taak, welke de commissie van deskundigen hier had op te lossen, was eigenlijk tweevoudig, nl. in de eerste plaats te onderzoeken, of de aanwending der overschotten in Oostenrijk zelf, en wel in het particuliere bedrijf, zoo weinig risico opleverde, dat men aan haar ook de voorkeur zou geven boven de veilige, doch slechts een lage rente dragende belegging in het buitenland en in de tweede plaats, of niet misschien een andere credietgrondslag voor de Oostenrijksche volkshuishouding door uitgifte van een volkenbondsleening, en wel ditmaal voor zuiver productieve doeleinden, mogelijk zou zijn. De derde beslissing, die in samenhang met deze vraag genomen moest worden, kon weliswaar slechts door den Volkenbond zelf genomen worden, nl. of de aanwending der credietrestanten voor het particuliere bedrijf in juridisch opzicht niet in tegenspraak was met de toezeggingen, indertijd aan de inschrijvers op de leening gedaan.

Het materiaal, dat haar in staat stelde deze vragen te onderzoeken, ontving de commissie van deskundigen ten deele door een mondelinge ondervraging van een aantal personen, waarvan het resultaat echter officieel nimmer werd medegedeeld, grootendeels echter uit zes memoranda, waarvan drie van officieele zijde nl. door het Ministerie van Financien, het Commissariaat-Generaal en de Centrale Bank werden verstrekt, drie daarentegen door de verbonden van arbeiders, industrieelen en banken.

* * *

In de eerste plaats moet hier wel de uiteenzetting vermeld worden, die de Minister van Financien, Dr. Kienböck, den 23sten Augustus, in een persconferentie, over den algemeenen economischen toestand en in het bijzonder over de staatsfinancien heeft gegeven, blijkbaar met de bedoeling daarmede zijn standpunt over den toestand van Oostenrijk, dat hij tegenover de volkenbondsgedelegeerden dacht in te nemen, in het openbaar kenbaar te maken. Het meest karakteristieke van dit exposé is wel een groot, om niet te zeggen al te groot optimisme. De minister begon ermede te herhalen wat Oostenrijk eigenlijk verlangt, nl. een normale begrooting met een cijfer van 533 miljoen goudkronen aan ontvangsten en van 520 miljoen aan uitgaven. Twee vragen dienden nu te worden onderzocht. In de eerste plaats, of ondanks economische crisis en eventueele, verdere tegenslagen dit cijfer der ontvangsten voortaan zou kunnen worden bereikt en in de tweede plaats, of de uitgaven misschien niet hooger zouden zijn dan hier geraamd. Wat de ontvangsten betreft, deze waren in de eerste zes maanden van 1924 tot dusverre de volgende geweest: uit directe belastingen 1543 milliard, invoerrechten 724 milliard, verbruiksbelastingen 471 milliard, tariefsen omzetbelastingen meer dan 1644 milliard, alles bij elkander meer dan 4434 milliard in een half jaar. Daarbij kwam nog, dat de voor rente en aflossing

der volkenbondsleening gereserveerde ontvangsten aanzienlijke overschotten boven de voor dit doel benodigde bedragen opleverden. In het eerste halfjaar van 1924 had de Oostenrijksche Regeering alles bijeengenomen slechts 46 milliard uit het volkenbondscrediet tot dekking harer behoeften opgenomen. Ook aan den uitgavenkant was de toestand beslist gunstig. De nieuwe wet inzake de verdeling der afdrachten zou in de komende drie jaren de begrooting met een ½ biljoen per jaar ontlasten. De hervorming van de Bundesbahnen maakte beslist gunstige vorderingen. In het jaar 1923 hadden deze nog een bijslag van 530 milliard nodig gehad, die in 1925 wellicht geheel verdwenen zou zijn. Hierbij diende er aan te worden gedacht, dat reeds thans van de ontvangsten bijna 200 milliard per jaar voor doeleinden worden aangewend, die men slechts als kapitaalsuitgaven kon omschrijven. Ook de verlaging van het aantal ambtenaren was zoo ver gevorderd, dat reeds een aantal van 79144 was ontslagen. Alles bijeen genomen kon gezegd worden, dat de begrooting voor 1925 weliswaar een tekort van 582 milliard zou aanwijzen, doch dat dit in overwegenden omvang zuiver voor kapitaalsdoeleinden en verbeteringen zou worden aangewend en dat, wanneer men deze laatste streng van de andere uitgaven scheidde, de begrooting voor 1925 waarschijnlijk het volgende beeld zou vertoonen: uitgaven 516 miljoen goudkronen, ontvangsten 536 miljoen goudkronen. Het vermelde bedrag voor kapitaalsdoeleinden zou met gemak uit een deel der reliquaten van het volkenbondscrediet gedekt kunnen worden.

Daartegenover staat het negentiende rapport van den Commissaris-Generaal, die een veel pessimistischer standpunt inneemt. Er valt volgens hem eerder een neiging tot vergrooting dan tot verkleining van het tekort waar te nemen. Dit is te bedenkelijker, omdat men in een ernstigen crisistijd leeft, waarin men reeds uit de primitiefste voorzichtigheidsoverwegingen met achteruitgang der inkomsten rekening moet houden. Men zou hieruit echter niet de noodige consequenties getrokken hebben. Nog voor de aankomst der Volkenbondsgedelegeerden had men een nieuwe salarisregeling voor de ambtenaren vastgesteld, die de staatsfinanciën natuurlijk ten zeerste zou belasten en die voor de verschillende groepen salarisverhoogen van 10—100 pCt. inhoudt. De voor deze nieuwe regeling benodigde bedragen zouden wellicht de 62 miljoen goudkronen nog overtreffen, waarmede deze post in het gewenschte normaal-budget van 520 miljoen goudkronen door de Oostenrijksche Regeering was vastgesteld. Daarbij kwam dan nog de verhooging van de salarissen der beampten van de Bundesbahnen, die, in laatstgenoemd bedrag niet begrepen, bij de uitgaven der spoorwegen moesten worden geteld. Met de personeelvermindering was de Oostenrijksche regeering ongeveer 32.000 ambtenaren ten achter. Gunstiger stond het slechts met de opbrengst van de als zekerheidsstelling voor de volkenbondsleening aangewezen bronnen van inkomsten, welke bij voortduring stabiele, tegen het einde van het eerste halfjaar zelfs nog stijgende opbrengsten vertoonden. Oostenrijk maakt tegenwoordig een zware crediet- en financieele crisis door. De circulatiebank had in deze crisis zeer ruime credieten verleend, zoodat de metaaldekking van 57 pCt. aan het begin van het jaar tot 38 pCt. op 15 Juli was verminderd. Ook de verhoogen van den rentevoet waren onvoldoende geweest en om de waardevastheid van de Oostenrijksche Kroon onder alle omstandigheden te handhaven, moest de Bank zich sterker en meer onverzoenlijk in haar geldpolitiek toonen en een onverbiddelijke beperking van de wisselportefeuille doorzetten. Om de waarde van de Kroon te handhaven moest men een verhooging van de metaaldekking systematisch doen plaats vinden. Tot vermindering van de geldschaarschte zouden, vooral ook de bank-

instellingen zelf moeten bijdragen, doordat zij door een voldoende verhooging der depositorente alle, waar ook beschikbare kapitalen zouden aantrekken. Tegen het plan, een geldcentrale op te richten, deelde de Commissaris-Generaal mede, zeer krachtig te zijn opgetreden, omdat deelneming van den Staat hierin ontoelaatbaar en het verkrijgen van nieuwe middelen voor het land op deze wijze onmogelijk was. De toestand in de industrie was niet geheel duidelijk; al nam het aantal werklozen af en hadden zich de cijfers der handelsstatistiek verbeterd, toch waren afzetmoelijkheden ongetwijfeld aanwezig. Drie dingen verzakten vooral het concurrentievermogen van de industrie: de groote geldduurte, de onjuiste omzetbelastingen en ten slotte de sociale wetgeving, die de productiekosten zeer verhoogde en een voor het bedrijfsleven bijna reeds ondraaglijke belasting betekende. Iedere voorspelling over de ontwikkeling van het bedrijfsleven in de eerstvolgende maanden kon daarom slechts onder het allergrootste voorbehoud worden gedaan. Hiermede zou men onvoorwaardelijk rekening dienen te houden, wanneer men het probleem onder de oogen wilde zien, op welke wijze een blijvende stabiliteit van de Oostenrijksche begroting onder alle omstandigheden verzekerd zou kunnen worden.

Gelijk bekend, heeft de President van de Oostenrijksche Nationale Bank, Dr. Reisch, zich tegen enkele opmerkingen van den Commissaris-Generaal zeer krachtig verzet. Hij heeft bovendien daarna nog mondeling voor de volkenbondsdelegatie zijn standpunt nader omschreven. Thans wordt in de eerste plaats het verweer van den Bankpresident tegen het rapport van Mr. Zimmerman weergegeven, welk verweer in wezen ook een uiteenzetting van den economischen en geldpolitieken toestand in Oostenrijk is. Dr. Reisch noemt het in de eerste plaats een der voornaamste verdiensten van het optreden der Nationale Bank, dat zonder haar met opoffering gepaard gaand ingrijpen de crisis ongetwijfeld een zoodanig verloop zou hebben genomen, dat de geheele volkshuishouding en daarmee het geheele herstelwerk in zeer ernstigen omvang gevaar zouden hebben gelopen. De steunacties van de Nationale Bank hadden bovendien op zoodanige wijze plaats gevonden, dat de koers van de Kroon niet in het minst heeft geleden en ook verder geheel stabiel is gebleven, zoodat het ingrijpen, onder de moeilijkste omstandigheden doorgevoerd, ongetwijfeld een veel vriendelijker oordeel verdiende dan dat van den Commissaris-Generaal. Niemand twijfelde aan de handhaving van de stabiliteit der Oostenrijksche Kroon en hoogstens zou het rapport van den Commissaris-Generaal eventueel van kwaadwilligen kant voor een speculatie tegen de Kroon kunnen worden aangewend. Doch ook theoretisch zouden enkele opvattingen van den Commissaris-Generaal niet geheel vol te houden zijn. De metaalvoorraad der Bank was wel teruggelopen, doch deze achteruitgang was in veel grooteren omvang een relatieve, gevolg van sterke vermeerdering van de circulatie, dan een absolute; bovendien is een metaalvoorraad niet als vogelverschrikker aanwezig, doch om hem zoo noodig tot handhaving der stabiliteit van de waarde van het geld aan te wenden. Dat de Centrale Bank dit met veel beleid heeft gedaan zou bewezen worden door het stabiel blijven van de Kroon, ondanks achteruitgang der metaaldekking. Iedere theoreticus weet, dat een enge samenhang tusschen procentueele hoogte der metaaldekking en stabiliteit van een muntstelsel niet kan worden geconstrueerd. Bovendien bedroeg de dekking van de circulatie, wanneer men, gelijk de statuten voorschrijven, eerst de schuld van den Staat aan de Bank van de totale circulatie aftrok, niet 38 doch meer dan 51 pCt., inplaats van het door de Statuten voorgeschreven minimum van 20 pCt. De Bank zou haar metaalvoorraad natuurlijk met alle middelen verdedigen en evenmin een te ruime hand hebben in

de credietverleening als tot dusverre het geval was geweest; voor de vervulling van deze taak had ze echter de van inzicht getuigende medewerking van alle daartoe geroepenen noodig.

Aan deze fundamenteele opvatting over de onvoorwaardelijke stabiliteit van het Oostenrijksche geldwezen heeft de President van de Nationale Bank in zijn mededeeling aan de volkenbondscommissie slechts weinig toegevoegd. De Centrale Bank had op den 12den Augustus haar rentevoet opnieuw, en ditmaal met 3 pCt., van 12 tot 15 pCt. verhoogd; hiermede had zij wel haar wil tot een zeer rigoreuze politiek getoond, die nog door verdere strenge maatregelen op het gebied der discontoeering zou worden aangevuld. De door de verhooging der bankrente in het leven geroepen verhooging van de depositorente bij de particuliere banken tot 12 pCt. zou ongetwijfeld er veel toe bijdragen, alle in het land beschikbare kapitalen aan te trekken. De bankcrisis was volgens Dr. Reisch in hoofdzaak voorbij en doorstaan, zonder onherstelbare schade te hebben aangericht; wat het geldwezen en de kwestie der circulatiebank betrof, kon men vol vertrouwen de toekomst tegemoet zien.

(Slot volgt).

Dr. RICHARD KERSCHAGL.

AANTEKENINGEN.

De Kaap-Kairo-Spoorweg. — De Engelsen hebben altijd begrepen en toegepast, dat de manier om een gebied onder den duim te krijgen en te houden is om er een spoorweg in aan te leggen. Toen Kitchener de Soedan veroverde volgde de locomotief hem om zoo te zeggen op den voet. Ook aan de andere zijde van den equator hadden de makers van Britsch gebied de beteekenis van de spoorlijn ingezien.

Het past volkomen in het kader van de tentoonstelling te *Wembley*, belangstelling te wekken voor de groote Britsche verbindingslijn door Afrika en zoo vond men daar dan ook een uitstalling geheel aan de „Cape tot Cairo“-baan gewijd. De recente bijzonderheden, aldaar verzameld, geven stof voor deze aantekening.

Wie zich voor het eerst het denkbeeld gevormd heeft van deze verbinding, die Afrika in longitudinale richting moet doorsnijden, is moeilijk vast te stellen. Cecil Rhodes heeft er zich sedert 1887 mee bezig gehouden en daarbij vooral medewerking gehad van den bekenden Sir Harry Johnston, van den ingenieur Sir Charles Metcalfe en den geldman Alfred Beit. Destijds was reeds een spoorweg tot stand gekomen van Kaapstad naar de diamantvelden, ofschoon Kimberley eerst in 1894 werd bereikt. Van hier werd de lijn naar Rhodesia voortgezet, waar de spoorweg bij de Victoria-vallen den oever van de Zambesirivier bereikt. In de nabijheid dier vallen werd een brug gebouwd. Rhodes had er zelf eens poëtisch van gezegd, dat „het schuim van het water over de wagens moest stuiven“. Maar zelf heeft hij deze sensatie niet kunnen beleven, want bij zijn dood in 1902 was de brug nog niet gereed. Trouwens ook het „schuim“ heeft Rhodes alleen maar in zijn phantasie gezien, want op reis naar de Victoria-vallen werd hij door malaria overvallen en moest terugkeeren, zonder den Zambesi-oever te hebben bereikt.

Ook toen de spoorlijn reeds zoo ver gekomen was werd het denkbeeld, de baan tot aan den Nijl voort te zetten, nog door velen onuitvoerbaar geacht. Tevergeefs had Rhodes gepoogd financieele medewerking van de regeering te verkrijgen om den aanleg tot aan het Tanganyika-meer te verzekeren. Daarop volgde zijn bekende bezoek aan keizer Wilhelm te Berlijn, hetwelk evenwel geen resultaten heeft opgeleverd. De moeilijkheid bestond, voor den spoorweg op geschikte wijze verbinding te verkrijgen tusschen het Britsche gebied Zuidelijk en Noordelijk van den equator. Het destijds nog Deutsche Oost-Afrika en de Belgische Congo scheidden deze beide gebieden. De

lood- en zinkmijnen van Broken Hill in Noordelijk Rhodesia hadden het mogelijk gemaakt, de spoorlijn verder door te trekken. Daarmee was Katanga, het aangrenzende gebied van de Belgische Congo, dicht genaderd. Een afvoerweg kwam voor dit gebied, waarin rijke kopermijnen gelegen zijn, goed van pas. In samenwerking met België werd er daarom toe overgegaan den spoorweg, met opoffering van de Noordelijke richting, naar Bukama, aan de Lualaba-rivier (Boven-Congo) voort te zetten. Hier is het eindpunt van den spoorweg, die vanaf Kaapstad een lengte heeft van ruim 2600 Engelsche mijl.

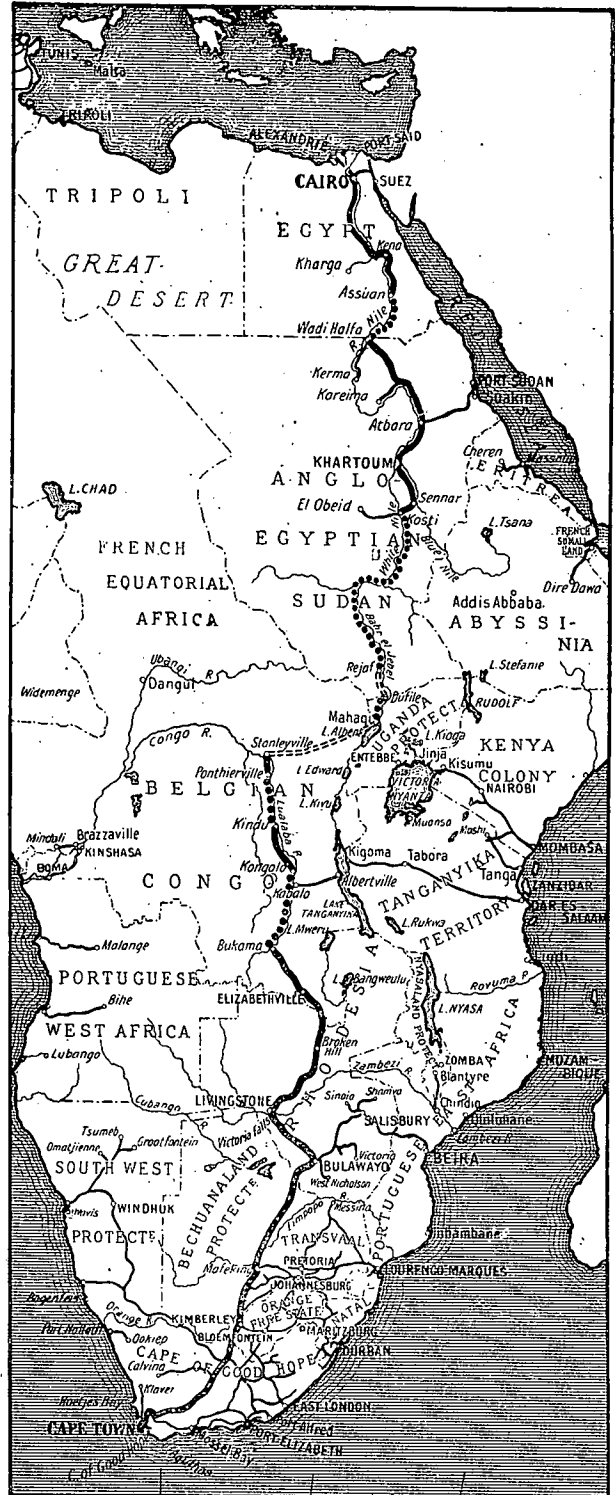
Langs de Congo-rivier kan de reis worden voortgezet. De rivier is bevaarbaar, met onderbreking op een tweetal plaatsen, alwaar spoorlijntjes bestaan. Aldus wordt Stanleyville, gelegen ter plaatse waar de rivier zich Westwaarts ombuigt, bereikt. Maar om aan te sluiten bij de in de Soedan bestaande verkeerswegen moet de reiziger zich naar het Oosten wenden. Hij vindt een goed onderhouden automobielweg die van Stanleyville naar Mahagi aan het Albertmeer voert. Het Albertmeer behoort reeds tot het stroomgebied van den Nijl. Hier zijn wij weer in Britsch gebied, met name het Uganda-protectoraat, doch per spoor is dit gewest nog niet met het Noorden (Egypte) verbonden.

Van Mahagi is de rivier stroomafwaarts bevaarbaar tot Nimule; juist aan de grens van Uganda en Soedan. Het hierop volgend gedeelte van den Nijl tot Rejaf is niet te gebruiken, maar ook hier bestaat — zij het op eenigen afstand van de rivier — een automobielweg. Op het Nijltraject van Rejaf naar Khartoem wordt door het Soedaneesche gouvernement een geregelde stoombootdienst onderhouden. Reeds op aanzienlijken afstand Zuidelijk van Khartoem kan op den spoorweg worden overgegaan, want bij Rabak ligt over den Nijl een spoorbrug. Deze brug maakt deel uit van de lijn die beginnende in Khartoem den Blauwen Nijl (Abyssinische tak) volgt tot Sennar, zich daar ombuigt en na den (Witten) Nijl te hebben gekruist in Westelijke richting doorloopt tot El Obeid.

Vanaf het hiervoren genoemde Rabak, tot aan de grens van Egypte, bestaat aaneengesloten spoorwegverbinding. Van deze grens tot Assuan (Shellal) vindt men alleen verbinding over den Nijl, maar verder, tot aan Kairo, heeft de reiziger de keuze tusschen de Nijlbooten van Thomas Cook & Son of den Egyptischen Staatsspoorweg.

Op weinig gedeelten na bestaat dus eigenlijk reeds een min of meer geregelde route tusschen de beide plaatsen, welke Rhodes als eindpunten van zijn spoorweg heeft gedacht. Een „Cape to Cairo Railway” is het echter nog in het geheel niet. Hoogstens een ondernemend tourist, die over veel tijd en geld beschikt, zal deze reis beginnen. Als doorgaande transportweg kan het traject natuurlijk niet in aanmerking komen. Maar terwille van het denkbeeld is er reeds iets mee bereikt, dat een Kaap-Kairo route bestaat. Wordt voorhands in dezen vorm de belangstelling wakker gehouden, dan zal wellicht later zich nog de gelegenheid voordoen om de verbinding op een wijze tot stand te brengen, die meer in overeenstemming is met hetgeen de oorspronkelijke ontwerpers zich hebben voorgesteld.

Want toen eenmaal bij gebrek aan andere mogelijkheid de spoorweg in niet-Britsch gebied voortgezet werd, verloor het plan veel van zijn beteekenis. Volgens den wensch van Rhodes moest de lijn natuurlijk „all-British” zijn, ruggegraat van een Britsch-Afrikaans gebied, zich uitstrekkende van Zuid naar Noord. Het vredesverdrag van Versailles heeft het hiaat in dit Britsche gebied aangevuld. Het vroegere Duitsch Oost-Afrika is namelijk Britsch mandaatgebied geworden, het draagt thans den naam van Tanganyika Territory. Een tegenvaller daarentegen is, dat Engeland aan Egypte vrije hand heeft moeten geven, waarbij nu ook nog de moeilijkheden in de Soedan komen.

De Kaap-Kairo-route via de Congo.

Spoorweg ———; Meren en rivieren; Autoweg - - - -

In Tanganyika Territory bevindt zich een spoorweg van Dar-es-Salaam, aan den Indischen Oceaan, naar het Tanganyika-meer. Vanaf Tabora, halverwege deze lijn gelegen, waren de Duitschers bezig een zijlijn te bouwen in de richting van het Victoria Nyanza (meer), aan de grens van Uganda. De Engelschen schijnen voornemens te zijn dit traject te voltooiën, tenminste in 1920 kwamen zij met België — dat van de vroegere Duitse kolonie een gedeelte Noordoostelijk van het Tanganyika-meer gekregen heeft — een grensverandering overeen, met het oog op den bouw van dezen spoorweg.

Maar behalve de ontbrekende gedeelten ten Noorden van den equator zal er dan nog in een verbinding van Tabora met den spoorweg in Rhodesia (Broken Hill) zijn te voorzien en zolang economische redenen daar geen aanleiding toe geven, zal er wel geen geld gevonden worden om daartoe te kunnen over-

gaan, zoodat, al bestaat thans een aaneengesloten Britsch gebied in Afrika, het nog wel geruimen tijd zal duren, alvorens de „Cape to Cairo Railway” voltooid wordt. — G. E. H.

Nationale Bank van Hongarije. — Onder de in dit nummer voorkomende, driemaandelijks gepubliceerde bankstaten, treft men een overzicht aan van de weekstaten, door de Nationale Bank van Hongarije gedurende het eerste kwartaal harer werkzaamheden gepubliceerd.

Gelijk bekend trad dit nieuwe instituut einde Juni 1924 in werking met ingang van welken termijn het „Nationale Bureau voor de Biljettenuitgifte in het Koninkrijk Hongarije” krachtens art. 2 van de bankwet in liquidatie trad. De door dit instituut uitgegeven biljetten en de daarbij onderhouden tegoeden kwamen ten laste van de nieuwe bank, die als tegenwaarde daarvoor de wisselportefeuille van het Bureau, voor zoover voldoende aan de in de statuten der Bank gestelde eischen, ontving, benevens den goudvoorraad, de deviezen en het buitenlandsche geld, voor zoover deze waarden niet ter dekking van de verplichtingen der deviezencentrale, eveneens in liquidatie getreden met het in werking treden van de nieuwe bank, noodig waren.

Ter dekking van een ev. nadeelig verschil zouden nog andere activa worden overgedragen en mochten deze niet voldoende zijn, dan zal de Staat voor het ontbrekende bedrag een schuldbekentenis afgeven. Voor zoover de aan de Bank over te dragen activa van het emissie-instituut bestaan uit:

a. Voorschotten aan den Staat, krachtens een wet verleend;

b. Schatkistbiljetten, door genoemd instituut uit de liquidatie der Oostenrijksch-Hongaarsche Bank ontvangen;

c. Biljetten der Oostenrijksch-Hongaarsche Bank, en van de Koninklijke Hongaarsche Postspaarkas, ingelost door het emissie-instituut; zijn zij omgezet in een schuld van den Staat aan de Bank, voor welker totaalbedrag de eerste een schuldbekentenis heeft afgegeven, zooals uit de weekstaten blijkt ter grootte van 1980 milliard Kronen.

Overigens schrijft art. 50 der statuten voor, dat de Staat, de provincies en de gemeenten op geenerlei wijze, direct noch indirect, bedragen bij de Bank mogen opnemen, zonder tegelijkertijd de tegenwaarde der ontvangen biljetten in goud of in deviezen beschikbaar te stellen. De Bank is verplicht een goudvoorraad te vormen, die haar in staat stelt de biljetten tegen goud in te wisselen, zoodra een nieuwe waardeverhouding tusschen de papieren kroon en het goud zal zijn vastgesteld en de schuld van den Staat aan de Bank tot 30 miljoen goudkronen zal zijn gereduceerd.

Tot dat tijdstip en vanaf het volstorten van het kapitaal gelden de volgende dekkingsbepalingen (art. 55 der statuten):

Gedurende de eerste vijf jaren moet de voor dekking dienende metaalvoorraad der Bank minstens 20 pCt. bedragen van de som der fiduciaire circulatie en de direct opeischbare verplichtingen, doch onder aftrek van de hierboven genoemde vordering op den Staat. Gedurende de volgende vijf jaren moet zij minimaal 24 pCt., in de daarop volgende vijf 28 pCt. en daarna 33½ pCt. zijn; vreemd geld en deviezen (w.o. tegoed in het buitenland) kunnen tot den metaalvoorraad der Bank gerekend worden.

Om, totdat een wettelijke verhouding tusschen papier en goud zal zijn vastgesteld, de verhouding tusschen circulatie en dekking te bepalen, zal de waarde van den metaalvoorraad, het vreemde geld en de deviezen op het einde van ieder kwartaal voor het volgende worden vastgesteld, op grond van de gemiddelde koersen ter beurze van Boedapest gedurende de voorafgaande veertien dagen.

In dit verband mogen tot het vreemde geld of de deviezen worden gerekend alle bedragen, luidende in een geldsoort, welke waarde niet aan buitengewone schommelingen onderhevig is, welke betaalbaar zijn op de voornaamste bankplaatsen van Europa en Amerika, terwijl eventueele desbetreffende stukken de handteekening moeten dragen van een bank van onbetwistbare solvabiliteit.

Tot aan het herstel der inwisselbaarheid moet steeds een bedrag van 25 miljoen goudkronen in tegoed en stukken, betaalbaar in de voornaamste bankplaatsen van Europa en Amerika, aanwezig zijn, welk bedrag niet kan worden verminderd dan met toestemming van minstens 8 leden en den President van den met dezen laatste 14 leden tellenden Conseil van de Bank.

Gelijk de ontworpen nieuwe Duitsche Rijksbank kent de Hongaarsche een progressieve biljettenbelasting, wanneer de dekking beneden het in de statuten genoemde minimum komt. Zij zal gelijk zijn aan het op het oogenblik der overschrijding geldende disconto, vermeerderd met:

a. 1 pCt., indien de dekking beneden de 20 pCt. (resp. 24, 28 of 33½ pCt.) is, doch boven de 18 pCt. (resp. 22, 25½ of 30 pCt.);

b. 1½ pCt. meer voor iedere 2 pCt. of gedeelte daarvan, die het verschil tusschen 18 pCt. (22, 25½ of 30 pCt.) en de werkelijke dekking bedraagt, indien deze laatste beneden 18 pCt. (22, 25½, 30 pCt.) is gedaald.

De belasting mag nimmer minder bedragen dan 5 pCt.

Na de hervatting van de inwisseling der biljetten in goud moeten biljetten en dadelijk opeischbare verplichtingen voor minstens 33½ pCt. gedekt zijn door de boven omschreven activa. In deze omstandigheden wordt biljettenbelasting betaald, wanneer de dekking beneden 40 pCt. daalt en wel 1½ pCt. boven het geldende disconto, wanneer de dekking meer dan 33½ doch minder dan 40 pCt. bedraagt en verder 1½ pCt. voor iedere 3 pCt. of gedeelte daarvan, waarmede de daling zich beneden de 33½ pCt. voortzet. Minder dan 5 pCt. mag ook in dit geval de belasting niet bedragen.

Gemiddeld uurinkomen van metaalarbeiders te Amsterdam, Rotterdam en Schiedam. — Volgens „Mededeelingen No. 18” van het Normalisatie-Bureau voor Arbeidszaken in de Metaalnijverheid werden te Rotterdam, Schiedam en Amsterdam, vormende de eerste gemeenteklasse volgens de Landelijke Regeling van den Metaalbond van Januari 1923, de volgende gemiddelde uurinkomens verdiend op de aangegeven data:

Vakgroepen	1921		1922		1923		1924	
	1 Juli	1 Jan.	1 Juli	1 Jan.	1 Juli	1 Jan.	1 Juli	
Geschoolden	88	86	78	74	71	68	64	
Geoeffenden	81	79	71	67	64	61	57	
Ongeoeffenden . . .	69	68	61	57	54	49	48	

Werkzaam waren in deze gemeenteklasse op 1 Juli 1924 11.285 werklieden, waarvan 5524 geschoolden, 3133 geoeffenden en 2628 ongeschoolden.

Het aandeel van vreemde schepen in den im- en export der Vereenigde Staten. — In verband met de voortdurende pogingen, welke in de V. S. worden aangewend, een eigen handelsvloot te scheppen, is de mededeeling van het Department of Commerce te Washington van belang, dat in het jaar, loopende van 1 Juli 1923 tot 30 Juni 1924, naar de waarde 67 pCt. van het goederenverkeer tusschen de V. S. en het buitenland in vreemde schepen plaats vond. De volgende tabel geeft de waarde der door de schepen van verschillende nationaliteiten in de fiscale jaren 1922/23 en 1923/24 (1 Juli—30 Juni) vervoerde hoeveelheden bij in- en uitvoer:

Nationaliteit	Invoer (in 1000 \$)		Uitvoer (in 1000 \$)	
	1922/23	1923/24	1922/23	1923/24
Belgische	8.854	9.573	27.640	35.542
Britsche	1.223.303	1.080.262	1.178.650	1.234.031
Deensche	77.520	61.645	58.387	68.449
Nederlandsche ..	113.549	95.588	87.300	95.931
Fransche	146.062	141.028	107.664	98.685
Duitsche	45.906	74.737	72.053	134.240
Italiaansche	54.730	61.392	100.956	103.969
Japansche	234.760	236.318	146.284	167.180
Noorsche	228.650	196.224	127.619	116.364
Spaansche	14.591	20.948	54.635	60.129
Zweedsche	30.283	35.545	38.866	46.327
Overige	51.741	53.540	36.590	52.288
	2.229.948	2.066.817	2.036.641	2.213.136

N. V. Wolbank. — Inzake de oprichting dezer bank deelt een officieel communiqué het volgende mede:

Zooals bekend, is Amsterdam, in de laatste jaren — mede in verband met de vestiging van verschillende buitenlandse wolfirma's — een belangrijk financieel centrum voor den Wolhandel geworden.

De internationale Wolhandel heeft door het feit, dat de textielindustrie groote faciliteiten van hen vraagt, behoefte aan zeer belangrijke credieten, speciaal reboourscredieten.

Wil Amsterdam de plaats, die het thans inneemt, behouden, zoo dient er voor gezorgd, dat de Wolhandel en de textielnijverheid via Amsterdam kunnen financieren.

De praotrijk heeft uitgevezen, dat het aanbeveling verdient om een speciaal lichaam te creëren, dat door connecties met een groot aantal vooraanstaande banken en bankiers de benoedigde credieten kan verstrekken.

In het begin van het jaar werd opgericht de N.V. Wolfinancierings Mij. door de Rotterdamsche Bankvereeniging, een Engelsche bank en de wolfirma's Fuhrmann & Co., N.V. Konings Gunther Successeurs en de Woll A. G., te Zürich.

Bij deze Mij. waren echter slechts twee der hier gevestigde groote Wolfirma's betrokken. Als uitvloeisel van bovenstaande gedachte, bleek het meer en meer wenschelijk alle belangen zooveel mogelijk te concentreeren.

De Nederlandsche Handel Maatschappij, die reeds een vooraanstaande plaats in de financiering van wolzakken innam; door hare relatie met de Nederlandsche Wol Mij., heeft de onderhandelingen geopend teneinde te komen tot oprichting eener Wolbank.

Deze besprekingen hebben tot het volgende resultaat geleid:

Opgericht wordt de N.V. Wolbank met een kapitaal van f 12.000.000 waarvan geplaatst en volgestort f 6.000.000.

Hierin nemen deel:
Bankiers: Nederl. Handel Mij., Hope & Co., Lippmann Rosenthal & Co., De Tweentsche Bank, Mendelsohn & Co., Amsterdam, Pierson & Co., Rotterdamsche Bankvereeniging, benevens eene Engelsche groep.

Wolhuizen: Fuhrmann & Co., Nederl. Wol Mij., N.V. Handel Mij. Königs Günther Succ., Handel Mij. von Gosen & Co., A. en F. Rhodius, Woll A. G. Zürich.

Aangezien de oprichters der Wolfinanciering Mij. ook behooren tot de oprichters der Wolbank werd besloten, dat de N.V. Wolfinanciering Mij. door statutenwijziging en kapitaalvergroting als de N.V. Wolbank zal worden georganiseerd.

Eene Engelsche groep, die voor de financiering via Londen aan de Wolfinanciering Mij. groote faciliteiten verstrekte, stelt deze thans ter beschikking der Wolbank.

ONTVANGEN:

Verslag van de Commissie van voorlichting inzake kapitaalvermeerdering op den voet van artikel 25, letter C der herziene ordonnantie op de Inkomstenbelasting 1920 (Staatsblad 1921, No. 312). Weltevreden 1924. Landsdrukkerij.

De grondslagen der volkshuishouding door Dr. C. A. Verrijn Stuart, Hoogleraar aan de Rijks-Universiteit te Utrecht. Tweede herziene druk. Haarlem 1924. De Erven F. Bohn.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wissels. 5 2/ Jan. '24)	Zwits. Nat. Bk. 4 16 Juli '23
Bel. Binn. Eff. 5 1/2 Jan. '24	N. Bk. v. Denem. 7 17 Jan. '24
Bk. (Vrsch. in R. C. 6 1/2 Jan. '24)	Zweedsche Rbk 5 1/2 8 Nov. '23
Javasche Bank ... 3 1/2 1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 7 9 Nov. '23
Bank van Engeland 4 5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-
Duitsche Rijksbk. 10 29 Dec. '23	slowakijë... 6 27 Mei '24
Bank v. Frankrijk 6 17 Jan. '24	N. Bk. v. O'rijk 15 12 Aug. '24
Belgische Nat. Bnk. 6 14 Feb. '24	N. Bk. v. Hong. 12 18 Sept. '24
Fed. Res. Bank N.Y. 3 8 Aug. '24	Bank v. Italië. 5 1/2 11 Juli '22
Bank van Spanje... 5 23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto (3 mnd.)	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
27 Sept. '24	4 1/8 1)	4	3 11/16	—	—	2-3/4 1)
22-27 S. '24	4 1/8 - 3/4	3 3/4 - 4	3 11/16 - 3/4	—	—	2-3/4
15-20 „ '24	2 1/8 - 4 1/4	3 - 3/4	3 1/8 - 1/8	—	—	2-3/4
8-13 „ '24	2 1/4 - 3/4	2 1/4 - 3	3 3/4 - 1/8	—	—	2-3/4
24-29 S. '23	3 1/8 - 3/8	3 1/2 - 3/4	3 - 1/4	—	—	5-9/4
25-30 S. '22	3 1/2 - 3/8	3 1/2 - 4	2 1/4 - 3/8	—	—	4-5 1/2
20-24 Jli '14	3 1/8 - 3/16	2 1/2 - 3 1/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 3/4	1 1/4 - 2 1/2

1) Noteering van 26 September.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De daling van den Sterling koers bleef aanvankelijk nog aanhouden. Woensdag ontstond er echter wat meer vraag, waardoor aan de daling een einde kwam, zoodat verder meestal omstreeks 11,57 verhandeld werd. Ook Dollars waren nog al aangeboden; geopend op 2,59% werd aan het einde der week voor 2,58% verhandeld. Het aanbod voor Franken was eveneens weder overwegend. Vooral België was aanvankelijk zeer gedrukt. Later ontstond voor dezen wissel echter een flink herstel; waarschijnlijk door steun van de Banque Nationale, zoodat de koers in twee dagen weder ca. 3 pCt. verbeterde. Scandinavië flauwer voor Stockholm, daarentegen beduidend vaster voor Kopenhagen en Christiania. Zwitserland vrij vast. Spanje gevraagd, vooral aan het einde der week, waardoor de koers plotseling van 34,40 op 35,— kwam. Buenos-Aires prijshoudend. Indië opnieuw lager.

27 September 1924.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Berlijn *)	Weenen *)	Parijs *)	Brussel **)	New York **)
22 Sept. 1924	11.58	0.61 3/4	0.0036 5/8	13.75	12.83	2.59 5/8
23 „ 1924	11.55 1/2	0.61 3/4	0.0036 5/8	13.65	12.63	2.59 1/8
24 „ 1924	11.56 3/4	0.61 3/4	0.0036 5/8	13.67 1/2	12.49 1/2	2.58 1/2
25 „ 1924	11.58 3/8	0.61	0.0036 5/8	13.67 1/2	12.41	2.58 1/2
26 „ 1924	11.58	0.61	0.0036 5/8	13.63	12.50	2.58 1/2
27 „ 1924	11.57 1/4	0.61	0.0036 5/8	13.65	—	—
Laagste d.w. 1	11.55	0.61	0.0036 5/8	13.55	12.29	2.58 3/8
Hoogste „ „ 1	11.59 1/2	0.62	0.0037	13.80	12.91	2.59 3/4
20 Sept. 1924	11.60 1/4	0.62	0.0036 7/8	13.80	12.87 1/2	2.60 1/8 4
13 „ 1924	11.63 3/4	0.62	0.0036 7/8	14.—	13.05 5	2.60 3/8 5
Muntpariteit	12.10	59.26 3)	50.41	48.—	48.—	2.48

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave. 2) Gulden per biljoen Mark.

3) Gulden per 100 Mark. 4) Noteering van 19 September.

5) Noteering van 12 September.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Christiantia *)	Zwitserland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
22 Sept. 1924	69.10	44.25	35.80	49.07 1/2	34.30	97 1/2 - 3/4
23 „ 1924	69.05	44.45	35.75	49.10	34.20	97 1/4 - 5/8
24 „ 1924	69.02 1/2	44.70	35.85	49.25	34.30	97 1/8 - 1/2
25 „ 1924	69.—	44.65	36.05	49.22 1/2	34.40	97 97 1/2
26 „ 1924	68.95	44.70	36.25	49.27 1/2	34.90	97.97 3/8
27 „ 1924	68.90	44.75	36.40	49.32 1/2	34.90	96 7/8 - 97 3/8
L'ste d. w. 1)	68.80	44.20	35.60	49.—	34.15	96 7/8
H'ste „ „ 1)	69.25	44.85	36.35	49.35	35.—	97 3/4
20 Sept. 1924	69.20	44.10	35.80	49.15	34.37 1/2	97 1/2 - 3/4
13 „ 1924	69.45	43.90	35.90	49.10	34.42 1/2	97 1/2 - 7/8
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Cable Paris (in cts. p. fr.)	Cable Berlijn (in cts per biljoen Mark)	Cable Amsterdam (in cts. p. gld.)
27 Sept. 1924	4,4650	5,26	23 7/8	38,61
Laagste d. week	4,4625	5,26	23 7/8	38,55
Hoogste „ „	4,4725	5,31	23 7/8	38,64
20 Sept. 1924	4,4662	5,32	23 7/8	38,54
13 „ 1924	4,4675	5,37	23 7/8	38,36
Muntpariteit ..	4,8667	19,30	23,81 1/2	40 1/16

1) In ct. per Mark.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	13 Sept. 1924	20 Sept. 1924	22/27 Sept. '24 Laagste/Hoogste	27 Sept. 1924
Alexandrië	Piaat. p. £	97 15/32	97 15/32	97 1/8 97 9/16	97 15/32
*Bangkok	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10 1/10	1/10
B. Aires 1)	d. p. \$	43 1/16	43 1/16	43 1/16 43 3/8	43 11/16
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5 15/32	1/5 11/16	1/5 9/16 1/5 3/8	1/5 3/8
Constantin.	Piaat. p. £	817 1/2	822 1/2	815 830	822 1/2
Hongkong	Sh. p. \$	2/4 15/16	2/5 13/16	2/4 5/8 2/5 1/16	2/4 29/32
Lissabon 1)	d. per Mil.	1 1/8	1 1/8	1 1/8 1 1/8	1 1/8
Madrid	Peset. p. £	33.70	33.72 1/2	33.07 33.82	33.23
Mexico	d. per \$	26	26	25 27	26
Milaan	Lires p. £	101 5/8	101.77 1/2	101.65 101.97 1/2	101.80
Montevideo 1)	d. per \$	45 1/8	45 1/8	45 46	45 3/8
Montreal	\$ per £	4.46 1/8	4.46 1/2	4.45 1/8 4.47 1/8	4.47 1/8
Praag	Kr. p. £	148 1/2	149	148 1/8 150	149 1/8
R.d.Janeiro 1)	d. per Mil.	5 13/32	5 1/8	5 1/16 5 25/32	5 19/32
Shanghai	Sh. p. tael	3/4 7/8	3/4 11/16	3/4 1/2 3/5 1/2	3/5
Singapore	id. p. \$	2/4 3/32	2/4 3/32	2/4 1/32 2/4 1/16	2/4 3/32
Valparaiso 2)	peso p. £	41.10	39.60 3/4	39.60 41.60	40.90
Yokohama	Sh. p. yen	1/9 7/8	1/9 13/16	1/9 1/2 1/9 1/2	1/9 9/16

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg. 3) Noteering van 18 September.

NOTEERING VAN ZILVER.

	te Londen	N. York	te Londen	N. York
27 Sept. 1924	35	69 3/4	29 Sept. 1923	31 15/16 64 3/8
20 „ 1924	34 15/16	69 1/2	30 Sept. 1922	35 3/8 68 7/8
13 „ 1924	34 15/16	69 1/4	20 Juli 1914	24 15/16 54 1/8

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 29 Sept. 1924.

Activa.			
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f	62.493.462,22	
	B.-bk. „	28.816.307,11	
	Ag.sch. „	44.558.496,78	f 135.868.266,11
Papier o. h. Buitenl. in disconto			—
Idem eigen portef. .	f	40.297.226,—	
Af: Verkochtaar voor de bk. nog niet afgel. „			40.297.226,—
Beleeningen	H.-bk. f	103.196.143,57	
	B.-bk. „	11.270.234,83	
	Ag.sch. „	79.574.882,90	f 194.041.261,30
Op Effecten	f	182.858.697,57	
Op Goederen en Spec.		11.182.563,73	194.041.261,30
Voorschotten a. h. Rijk			14.948.469,82
Munt en Muntmateriaal			
Munt, Goud	f	56.241.240,—	
Muntmat., Goud		472.849.164,63	
	f	529.090.404,63	
Munt, Zilver, enz.		11.289.710,91	
Muntmat., Zilver			540.380.115,54
Effecten			
Bel. v. h. Res. fonds	f	5.654.114,37	
id. van 1/8 v. h. kapit.		3.998.750,68	9.652.865,05
Geb. en Meub. der Bank			5.212.500,—
Diverse rekeningen			98.815.235,53
	f		1.039.215.989,35

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds		5.655.237,53
Bijzondere reserve		8.235.000,—
Bankbiljetten in omloop		971.710.725,—
Bankassignatiën in omloop		1.476.965,58
Rek.-Cour. { Het Rijk	f	—
{ Anderen		22.228.900,93
Diverse rekeningen		9.909.160,31
	f	1.039.215.989,35
Beschikbaar metaalsaldo	f	340.711.880,65
Op de basis van 1/8 metaaldekking		141.628.562,35
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.		1.703.559.400,—

NED. BANK 29 Sept. 1924. Voornaamste posten in 000.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
29 Sept. '24	529.090	11.290	971.711	23.706	340.712	54
22 „ '24	531.511	11.806	948.482	23.059	348.410	56
16 „ '24	531.511	11.810	967.447	32.771	342.678	54
9 „ '24	531.511	11.642	977.381	39.341	339.210	53
2 „ '24	531.511	11.739	999.206	45.708	333.669	52
25 Aug. '24	531.511	11.834	945.735	52.764	343.047	54
18 „ '24	531.511	11.499	952.934	55.645	340.096	54
1 Oct. '23	581.767	9.605	1.012.454	32.520	381.706	56
2 Oct. '22	593.859	8.808	1.000.285	41.439	393.605	58
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521 1)	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenland	Diverse rekeningen 2)
29 Sept. 1924	135.868	—	194.041	40.297	98.815
22 „ 1924	132.721	—	182.820	45.322	85.378
16 „ 1924	173.414	46.000	157.339	47.608	96.292
9 „ 1924	170.252	44.000	157.657	56.358	103.022
2 „ 1924	166.626	38.000	183.887	58.296	108.120
25 Aug. 1924	129.930	—	177.296	67.434	108.112
18 „ 1924	69.072	—	180.707	69.072	110.610
1 Oct. 1923	146.772	7.000	163.682	51.737	108.159
2 Oct. 1922	218.377	64.400	134.958	61.647	37.654
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

1) Op de basis van 1/8 metaaldekking. 2) Sluitpost activa.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	22 Sept. 1924	29 Sept. 1924
Saldo bij Nederl. Bank...	—	—
Saldo bij betaalmesters . .	f 5.657.597,06	f 4.054.144,99
Voorschot op ult. Aug. 1924 aan de gemeenten op voor haar door Rijk te heffen gem. ink.bel. en opcenten op Rijksink.bel.	„ 81.795.629,60	„ 81.795.629,60
Voorsch. aan de koloniën	„ 52.032.900,27	„ 44.157.678,39
Voorsch. a. h. buitenland	„ 216.565.466,49	„ 215.748.794,54
Uitbetaal. aan rek.houders v. d. postch.- en girod. Daggeldleeningen tegen onderp. v. schatk.papier	„ 123.921.438,39	„ 123.863.983,29
Verplichtingen.		
Voorsch. door de Ned. Bank Schatkistbilj. in omloop 1)	f 10.263.576,86	f 13.431.064,34
Schatkistprom. in omloop	„ 206.138.000,—	„ 206.138.000,—
Waarv. direct bij Ned. Bk. Zilverbons (met inbegrip v. de bedragen bij de betaalmesters in kas)	„ 148.470.000,—	„ 148.100.000,—
Door den Postch.- en Girodienst in 's Rijks Schatkist gestort deel v. h. tegoed van den dienst .	„ —	„ —
	„ 27.767.478,—	„ 26.960.017,—
Totaal	„ 106.558.196,53	„ 106.558.196,53

1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	20 Sept. 1924	27 Sept. 1924
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 37.712.000,—	f 28.957.000,—
Ind. Schatk.prom. in omloop	„ 96.600.000,—	„ 96.600.000,—
Voorsch. Jav. Bk. aan N.-I.	„ 14.500.000,—	„ 9.000.000,—
Tegoed van N.-I. bij De Javasche Bank.	„ —	„ —
Muntbiljetten in omloop.	„ 44.600.000,—	„ 43.800.000,—
Ten voordeele v. N.-I. geboekt beleggingsgeld v. h. N.-I. muntfonds.	„ 5.865.000,—	„ 5.865.000,—
Totaal	f 199.277.000,—	f 184.222.000,—

CURAÇAOSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Disconto's	Voor-schotten aan de kolonie	Diverse rekeningen 1)	Diverse rekeningen 2)
1 Augustus 1924	609	1.272	81	250	840	104
1 Juli 1924	611	1.248	86	305	734	89
1 Juni. 1924	610	1.235	86	293	738	88
1 Mei 1924	610	1.216	88	274	776	135
1 April 1924	601	1.283	89	269	701	78
1 Augustus 1923	682	1.379	77	320	774	79

1) Sluitpost der activa. 2) Sluitpost der passiva.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen

Table with columns: Data, Goud, Zilver, Circulatie, Andere opeischb. schulden, Beschikb. metaal-saldo. Includes rows for dates from 20 Spt. 1924 to 25 Juli 1914.

1) Sluitpost activa. 2) Basis % metaaldekking. 3) Creditsaldo.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN. BANK VAN ENGLAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Table with columns: Data, Metaal, Circulatie, Currency Notes (Bedrag, Goudd., Gov. Sec.). Includes rows for dates from 24 Sept. 1924 to 22 Juli 1914.

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK. Voornaamste posten in duizenden francs.

Table with columns: Data, Goud, Waarvan in het buitenland, Zilver, Te goed in het buitenland, Buit. gew. voorsch. a/d. Staat. Includes rows for dates from 25 Sept. '24 to 23 Juli '14.

Table with columns: Data, Wissels, Uitgestelde Wissels, Beleeningen, Circulatie, Rekg. Courant. Includes rows for dates from 3.985.307 to 1.541.980.

DUITSCHER RIJKBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Goudmark [miljoenen Rentenmark/triljoenen Papiermark.

Table with columns: Data, Metaal, Daarv. Goud, Waarv. b. buitl. circ. bkn1, Wissels (Totaal, Handels-wissels 2), Schatktst-papier. Includes rows for dates from 15 Sept. '24 to 23 Juli '14.

Table with columns: Data als boven, Beleeningen 4, Rentenbank-scheine in kas, Diverse activa, Circulatie, Rekg. Courant (Partic. 5, Rijken Staat 6), Opgenomen bij de Rentenbank. Includes rows for dates from 22 to 40 2.

1) Onbelast. 2) In biljoenen. 3) Waarv. in Rentenmark: 7 Aug. 955; 15 Aug. 946; 23 Aug. 952; 30 Aug. 1.052; 6 Sept. 1.081; 15 Sept. 1.083. 4) Idem zelfde data: 43; 45; 25; 45; 33; 13. 5) Idem: 165; 164; 161; 145; 161; 153. 6) Idem: 129; 176; 200; 108; 126; 217.

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE. Voornaamste posten in duizenden francs.

Table with columns: Data, Metaal incl. buitl.aldi, Beleen. van te-goed in h. buitl., Beleen. van prom. d. provinc., Binn. wissels en beleen., Voor-schot aan den Staat, Circulatie. Includes rows for dates from 25 Sept. '24 to 27 Sept. '23.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. FEDERAL RESERVE BANKS. Voornaamste posten in duizenden dollars.

Table with columns: Data, Goudvoorraad (Totaal bedrag, Dekking F.R. Notes, In het buitl.), Zilver etc., F.R. Notes in circulatie. Includes rows for dates from 10 Sept. '24 to 12 Sept. '23.

Table with columns: Data, Wissels, Totaal Deposito's, Gestort Kapitaal, Goud-Dek-kings-perc. 1), Algem. Dek-kings-perc. 2). Includes rows for dates from 10 Sept. '24 to 12 Sept. '23.

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad munt-materiaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL. Voornaamste posten in duizenden dollars.

Table with columns: Data, Aantal banken, Totaal uitgezette gelden en beleggingen, Reserve bij de F.R. banks, Totaal deposito's, Waarvan time deposits. Includes rows for dates from 3 Sept. '24 to 5 Sept. '23.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANKSTATEN,
KWARTAALSGEWIJZE OPGENOMEN.

I. BANK VAN SPANJE.
(In millioenen Peseta's.)

Data	Goud	Zilver	Staatsfondsen 1)	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Crt.
6 Sept. 1924..	2534,8	665,1	704,9	2041,6	4448,7	897,0
30 Aug. 1924..	2534,7	660,8	707,1	1969,3	4394,7	913,4
23 " 1924..	2534,6	658,9	***	1966,4	4393,9	896,9
16 " 1924..	2534,6	655,6	701,3	1985,2	4422,4	898,5
9 " 1924..	2534,6	656,2	700,0	2008,8	4430,2	901,2
2 " 1924..	2534,6	660,9	717,1	1974,1	4396,3	905,0
26 Juli 1924..	2534,5	660,7	701,1	1977,7	4364,0	924,8
19 " 1924..	2534,5	659,1	***	1937,6	4378,2	933,2
12 " 1924..	2534,5	657,5	699,3	2082,1	4394,2	959,4
5 " 1924..	2534,3	657,9	698,3	2084,0	4407,9	972,6
28 Juni 1924..	2534,2	661,4	703,6	2039,6	4342,6	965,1
21 " 1924..	2534,0	659,4	702,5	2071,1	4346,1	942,8
14 " 1924..	2533,8	657,6	743,3	2046,3	4365,6	943,1
8 Sept. 1923..	2525,8	659,9	735,7	1824,9	4172,7	1007,1
9 Sept. 1922..	2523,4	644,5	849,2	1768,1	4179,3	1143,8
24 Juli 1914..	543,5	726,8	494,4	783,8	1919,0	497,9

1) Inclusief de schuld van de schatkist in rek.-crt.

II. ZWITSERSCHE NATIONALE BANK.
(In millioenen Francs.)

Data	Goud	Zilver	Darlehenskassenscheine	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Crt.
15 Sept. 1924..	505,1	93,6	—	354,8	837,8	109,5
6 " 1924..	505,2	93,5	—	359,6	854,1	91,4
30 Aug. 1924..	505,2	94,1	—	364,4	868,9	86,7
23 " 1924..	505,2	94,9	—	345,9	817,8	113,2
15 " 1924..	505,6	95,0	—	349,4	830,9	114,6
7 " 1924..	505,8	98,3	—	360,0	845,7	102,7
31 Juli 1924..	505,8	98,6	—	355,4	866,2	93,0
23 " 1924..	505,7	99,4	—	355,4	816,2	102,5
15 " 1924..	505,7	99,3	—	310,6	827,7	96,8
7 " 1924..	505,6	99,2	—	330,4	850,2	74,1
30 Juni 1924..	512,9	99,6	—	333,5	877,1	62,9
23 " 1924..	513,5	100,5	10,4	296,4	814,7	96,7
15 Sept. 1923..	526,5	98,6	23,7	323,7	866,2	100,3
15 Sept. 1922..	507,3	115,1	11,2	396,1	749,2	290,2
23 Juli 1914..	180,1	18,9	—	107,8	267,9	105,2

III. NATIONALE BANK VAN DENEMARKE.
(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Zilver	Vorderingen op het buitenl.	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Crt.
30 Aug. 1924..	209,5	20,1	25,0	499,7	471,1	83,7
31 Juli 1924..	209,6	18,5	15,9	480,0	470,3	84,0
30 Juni 1924..	209,6	17,6	3,4	510,5	477,4	78,2
31 Aug. 1923..	209,7	4,4	33,4	354,0	449,3	42,3
31 Aug. 1922..	228,3	4,1	18,0	419,5	423,8	146,3
30 Juni 1914..	75,6	6,6	19,8	95,6	159,8	4,8

IV. ZWEDSCHE RIJKSBANK.
(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Vorderingen op het buitenl.	Staatsfondsen	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Crt.
13 Sept. '24	248,5	43,0	56,1	392,0	513,7	159,3
6 " '24	249,8	50,8	56,1	395,4	513,3	159,8
30 Aug. '24	250,9	52,0	56,1	393,7	528,2	166,9
23 " '24	251,9	50,1	56,1	379,0	481,5	177,2
16 " '24	247,1	54,4	56,1	382,8	494,9	174,2
9 " '24	248,2	55,7	56,1	383,7	500,9	168,4
2 " '24	249,2	54,1	56,2	398,7	521,2	166,4
26 Juli '24	249,2	41,1	56,2	390,0	477,1	185,5
19 " '24	249,2	33,1	56,3	413,2	487,0	191,0
12 " '24	249,3	23,5	56,6	439,0	498,6	195,8
5 " '24	249,3	32,8	56,7	469,5	522,4	217,1
28 Juni '24	247,3	29,4	56,7	475,4	529,5	217,1
21 " '24	249,3	32,8	56,7	469,5	522,4	217,1
15 Sept. '23	272,6	47,1	130,1	271,4	541,8	123,3
16 Sept. '22	273,7	78,5	74,0	385	538,9	208,6
25 Juli '14	105,8	115,6	28,0	92,4	206,2	68,2

V. BANK VAN NOORWEGEN.
(In millioenen Kronen.)

Data	Goud	Vorderingen op het buitenl.	Effecten	Disconto's en Beleen.	Circulatie	Rek. Crt.
15 Sept. 1924..	147,3	34,0	9,0	427,4	382,9	128,8
8 " 1924..	147,3	35,2	9,0	429,9	385,0	132,6
30 Aug. 1924..	147,3	38,8	9,0	434,0	389,6	133,2
22 " 1924..	147,3	10,1	9,0	440,6	381,0	79,5
15 " 1924..	147,3	12,7	9,0	430,6	383,2	75,3
7 " 1924..	147,3	9,7	9,0	432,3	385,8	72,7
31 Juli 1924..	147,3	10,1	9,0	442,4	389,8	79,2
22 " 1924..	147,3	9,9	9,0	440,8	387,8	79,2
15 " 1924..	147,3	13,0	9,0	443,8	392,3	88,1
7 " 1924..	147,3	17,4	9,0	445,9	394,2	100,5
30 Juni 1924..	147,3	17,8	9,0	446,2	395,3	107,3
23 " 1924..	147,3	18,0	9,0	435,2	379,7	113,0
15 Sept. 1923..	147,3	18,6	9,1	455,0	394,3	102,7
15 Sept. 1922..	147,3	39,9	9,4	433,1	376,4	130,9
22 Juli 1914..	52,4	65,7	8,9	79,3	120,8	10,7

VI. TSJECHOSLOWAKIJE.
Bankafdeeling van het Ministerie van Financiën.
(In millioenen Tsjechoslow. Kronen.)

Data	Vorder. op de Oostenr.-Hong. Bank *)	Disconto's en beleeningen	Goud en Zilver	Vorderingen op het buitenl.	Circulatie	Rek. Crt.
7 Sept. 1924	10099,5	1861,4	1051,2	657,3	8002,2	4482,6
31 Aug. 1924	10099,5	1940,9	1051,0	657,6	8139,8	4407,9
23 " 1924	10097,0	1909,0	1051,0	654,6	7533,5	4952,2
15 " 1924	10097,0	1900,9	1050,8	632,0	7701,1	4757,6
7 " 1924	10097,0	1917,2	1050,6	623,2	7862,3	4607,1
31 Juli 1924	10097,0	1952,7	1050,2	619,6	8090,0	4415,7
23 " 1924	10097,0	2038,9	1050,7	625,3	7562,7	4976,0
15 " 1924	10097,0	2084,3	1049,2	645,1	7728,7	4878,2
7 " 1924	10097,0	2193,7	1048,7	681,6	7984,7	4828,8
30 Juni 1924	10097,0	2168,9	1047,9	674,3	8081,1	4836,6
23 " 1924	10097,0	2079,4	1047,5	662,5	7538,6	5090,3
15 " 1924	10097,0	2068,9	1046,7	679,3	7708,4	4948,4
7 Sept. 1923	10096,9	1525,1	1060,7	2452,0	9084,5	5563,1
7 Sept. 1922	10096,7	1894,5	725,4	1631,9	10066,7	2945,6

*) Bankbiljetten rekening-crt.-saldi en schatkistbons.

VII. OOSTENRIJKSCHE NATIONALE BANK.
(Voornaamste posten in milliarden Kronen.)

Data	Goud	Buitel. goudwissels	Disconto's en Beleen.	Schatkistbiljetten	Circulatie	Rek.-Crt.
31 Aug. '24	108,3	3.453,2	3.227,0	2.219,5	8.002,1	997,7
23 " '24	108,5	3.154,2	3.211,4	2.230,2	7.289,9	1.406,4
15 " '24	108,5	3.181,2	3.275,3	2.230,2	7.615,6	1.171,6
7 " '24	108,4	3.242,5	3.330,1	2.230,2	7.723,7	1.180,4
31 Juli '24	108,3	3.254,5	3.304,9	2.231,2	7.995,6	896,0
23 " '24	108,1	3.166,1	3.198,3	2.231,2	7.336,1	1.360,5
15 " '24	107,9	3.159,6	3.174,8	2.231,2	7.533,7	1.067,4
7 " '24	107,8	3.243,7	3.192,3	2.236,9	7.764,0	944,3
30 Juni '24	107,8	3.178,3	3.082,5	2.237,8	7.775,0	741,4
23 " '24	107,7	3.092,8	2.773,2	2.245,9	7.008,7	1.030,7
15 " '24	107,6	3.083,9	2.710,4	2.258,9	7.218,0	766,4
31 Aug. '23	73,4	3.050,1	647,9	2.538,7	5.894,8	413,4

VIII. NATIONALE BANK VAN HONGARIJE.
(Voornaamste posten in milliarden Kronen.)

Data	Goud	Vreemd geld, deviezen te goed in het buitenland 1)	Binnenwissels, ceelen en effecten	Voorshot aan den Staat	Circulatie	Rekg.-Courant	
						Staat	Partic.
15 Sept. '24	540	1.309	1.585	1.977	3.634	1.313	340
7 " '24	540	1.332	1.516	1.977	3.695	1.201	321
31 Aug. '24	450	1.383	1.438	1.978	3.660	1.092	381
23 " '24	450	1.380	1.340	1.978	3.427	1.208	396
15 " '24	449	1.353	1.305	1.979	3.497	775	736
7 " '24	448	1.290	1.286	1.980	3.456	948	527
31 Juli '24	442	1.111	1.258	1.980	3.278	1.095	329
23 " '24	250	1.010	1.155	1.980	2.872	1.010	429
15 " '24	249	798	1.105	1.980	2.852	835	278
7 " '24	249	768	1.145	1.980	2.891	797	298
30 Juni '24	247	681	1.192	1.980	2.894	755	380

1) Gelden als dekking van biljetten en saldi in rekg.-courant volgens art. 85 der statuten.

HONGAARSCHE BANK.

(Nationaal Bureau voor de Biljettenuitgifte).

(Voornaamste posten in millioenen Kronen)

Data	Goud en buitenv. goudw.	Zilver	Disconto's en beleeningen	Circulatie	Rek.-Crt.
23 Juni 1924	14,8	1,3	1.475.267	2.520.114	1.274.206
15 " 1924	23,6	1,2	1.449.257	2.469.818	423,711

IX. ZUIDAFRIKAANSE RESERVEBANK.

(Voornaamste posten in duizenden Ponden.)

Data	Goud en Goud- cert.	Dis- conto's en beleen.	Waar- van Reg- papier	Circu- latie	Rek- Crt.	Alge- meen Dekkings perc.*)
23 Aug. 1924..	10.773	5.456	1.500	10.104	4.986	69,8
16 " 1924..	10.773	5.673	1.700	10.166	4.937	69,7
9 " 1924..	10.773	5.809	1.700	10.434	4.793	69,1
2 " 1924..	10.773	6.505	1.950	10.704	5.218	66,2
26 Juli 1924..	10.773	6.627	2.700	10.283	5.761	65,7
19 " 1924..	10.773	6.521	2.700	10.196	5.746	66,1
12 " 1924..	10.773	6.415	2.700	10.339	5.494	66,5
5 " 1924..	10.773	6.817	2.700	10.691	5.542	64,9
28 Juni 1924..	10.723	6.775	2.700	10.789	5.584	65,7
21 " 1924..	10.713	5.844	2.400	10.236	5.205	69,7
14 " 1924..	10.652	5.808	2.400	10.348	4.998	69,7
7 " 1924..	10.652	6.418	2.400	10.675	5.279	67,0
31 Mei 1924..	10.652	7.008	2.300	10.873	5.672	64,6
25 Aug. 1923..	10.626	6.114	2.250	10.321	5.470	68
26 Aug. 1922..	9.892	2.767	1.700	7.389	5.091	81,2

*) Verhouding goud, goudcert. en pasmunt tegenover opeisbare schulden: bankbiljetten en depositos's.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 29 September 1924.

Er is, gedurende de achter ons liggende week, althans een beursplaats geweest, welke groote levendigheid aan den dag heeft gelegd. De beurs te Berlijn toch is opnieuw geheel onder den indruk geweest van de wilde speculatie in de obligaties der oorlogs- en der oudere staatsleeningen. Doch, waar in de vorige berichtperiode de richting bijna onafgebroken opwaartsch is geweest, viel thans een reactie te constateeren, welke catastrophale vormen heeft aangenomen. De oorzaak was de — voorloopige — beslissing van de commissie uit den Rijksdag, belast met het onderzoek naar het valorisatie-vraagstuk voor de staatsleeningen, waarbij werd bepaald, dat van valorisatie, in welken vorm ook, thans geen sprake zal zijn, doch dat de oorspronkelijke bezitters, in zekeren zin schadeloos gesteld zullen worden. Die schadeloosstelling zou dan zoo geschieden, dat inplaats van 5 pCt. slechts 2 pCt. rente zal worden uitgekeerd, tot een maximum-bedrag van Mk. 1000 per jaar (dus voor een maximum-bezit van Mk. 50.000), betaalbaar als een lijfrente en alleen voor hen, die geen andere bronnen van bestaan hebben. De zooveel besproken valorisatie van alle staatsleeningen is derhalve tot armenzorg vervormd, waarvan vermoedelijk alleen de oorspronkelijke inschrijvers op de oorlogsleeningen profijt zullen kunnen trekken. Want voor de obligatiehouders van oudere leeningen zal het in de meeste gevallen wel onmogelijk zijn te bewijzen, dat men de oorspronkelijke bezitter is. Het spreekt vanzelf, dat deze beslissing — welke zooals gezegd, nog voorloopig is, doch die toch de mogelijkheid van verder gaande plannen op dit oogenblik buitensluit — een ware débâcle ter beurze te voorschijn heeft geroepen, vooral omdat de speculatie de koersen der verschillende obligaties tevoren zeer sterk had opgedreven. De fluctuaties van de verschillende koersen komen goed naar voren, indien men ziet, dat de 5 pCt. oorlogsleening van 4 Augustus tot einde September gefluctueerd heeft van 358 via 1310 tot circa 400 miljard procent, 3½ pCt. Pruisische Consols van 850 via 2250 tot 675 miljard procent. Op den laatsten dag van de berichtperiode is weliswaar een licht herstel ingetreden, doch dit heeft de verliezen toch lang niet kunnen goed maken. De reactie op de afdeling voor obligatie-leeningen heeft ook invloed gehad op de overige markten, omdat door realisaties van aandelen vaak de gelden tot aanzuivering van de nadeelige verschillen gevonden moesten worden. Volgens het bekende indexcijfer van de „Frkf. Ztg.“ is het verhoudingsgetal voor obligaties in één week tijds teruggelopen van 225,3 tot 106,11, waarbij het ongeveer weder op het peil van het begin van dit jaar is gekomen. Aandelen liepen terug van 532,91 tot 511,75. Geen enkele afdeling, zelfs niet die der buitenlandse aandelen, heeft zich aan den druk der gefor-

ceerde liquidaties kunnen onttrekken. Ondanks de zeer zware verliezen, welke zijn geleden, schijnt de speculatie inmiddels toch nog te hopen op een keer in de markt, welke dan te voorschijn geroepen zou moeten worden door een andere constellatie van de commissie voor de valorisatie. De niet zeer duidelijke redactie van de voorloopige beslissing dier commissie schijnt tot deze opvatting aanleiding te hebben gegeven.

Te Parijs is de tendens veel kalmer gebleven. Hier is men nog steeds in afwachting der aanstaande begroting. Officieus is namens de regeering medegedeeld, dat het budget in evenwicht zal worden gebracht, doch de beurs is vooral verlangend te vernemen, op welke wijze dit zal geschieden. De onzekerheid dienaangaande drukt de markt. Hierbij komt de onvaste houding van het Fransche betaalmiddel. Voor een deel moet de oorzaak hiervan worden gezocht in het aankopen van buitenlandse betaalmiddelen door Fransche importeurs, een verschijnsel, dat zich wel ieder jaar tegen den herfst voordoet, doch dat thans wordt geaccentueerd door de groote behoefte aan buitenlandsch graan.

Ook te Londen was de stemming over het algemeen niet opgewekt, doch hier viel, aan den anderen kant, van eenige depressie niet veel op te merken. De geldmarkt is vrij ruim gebleven, in afwachting van de aanstaande emissie der Deutsche herstellening. Groote aandacht hebben de afdelingen voor rubber- en thee-aandelen getrokken, waarbij ruime omzetten en een in sommige gevallen aanmerkelijke koersverbetering te constateeren zijn geweest. De ook voor den sterlingkoers ingetreden reactie heeft slechts geringe uitwerking gehad, omdat het hier een zuiver seizoensverschijnsel geldt, niet geaggraveerd door bijkomende omstandigheden.

Te New York is de stemming vrij kalm, doch opgewekt geweest. Merkwaardig mag dit wel worden genoemd, omdat de fondsenmarkt zich had voorbereid op een krachtige opleving tegen den herfst, waarvan tot op dit oogenblik nog slechts weinig naar voren is gekomen. In de jongste weken hebben verschillende industriële ondernemingen hun dividenduitkeering gepasseerd, resp. verminderd. Tot deze ondernemingen behooren de American Woollen, de Bethlehem Steel, de Union Bag Paper, de Chandler Motor, e.a. Ook de groote ruimte op de geldmarkt wijst nog niet op een ruime behoefte van de zijde van handel en industrie. Alleen de staalnijverheid schijnt langzamerhand iets beter van orders te worden voorzien. De werkloosheid neemt hier af en de fabrieken werken met een ruimer percentage van hun totale capaciteit. Naast deze betrekkelijk gunstige berichten kunnen echter de meldingen uit de landbouwdistricten worden gesteld, welke onbetwist optimistisch luiden. Hierdoor is de markt dan ook in de laatste dagen opnieuw vrij sterk beïnvloed. Toch kon een krachtige hausse-beweging niet inzetten, eensdeels in verband met de bovenvermelde factoren, anderdeels als gevolg van de thans in zeer nabij verschieft zich bevindende presidentsverkiezing, welke een zekere restrictie in het leven roept.

Ten onzent heeft de beleggingsmarkt een vaste stemming aan den dag gelegd, ondanks de hogere geldkoersen in de open markt. Waar er voor onze Nederlandsche staatsfondsen nadeelige verschillen te constateeren zijn geweest, bleven deze toch steeds tot fracties van procenten beperkt. In buitenlandse staatsfondsen ging zeer weinig om, doch de tendens was hier eveneens vrij geanimeerd.

	22 Sept.	26 Sept.	29 Sept.	Rijzing of daling
6 % Nederland 1922.....	100 ⁵ / ₁₆	100 ³ / ₁₆	100 ¹ / ₂	— ¹ / ₁₆
5 % " 1918.....	89 ¹⁵ / ₁₆	89 ¹³ / ₁₆	90	+ ¹ / ₁₆
4½ % " 1916.....	90 ¹ / ₂	90 ¹ / ₂	90 ⁵ / ₈	+ ¹ / ₈
4 % " 1916.....	82	81 ¹ / ₂	81 ¹ / ₈	— ¹ / ₈
3½ % "	75 ¹ / ₂	75 ¹ / ₈	75 ¹ / ₈	— ¹ / ₈
3 % "	67	66 ²⁰ / ₃₂	66 ¹ / ₈	— ³ / ₈
2½ % Cert. N. W. S.	54	53 ³ / ₈	53	— 1
7 % Oost-Indië 1921.....	101 ¹⁵ / ₁₆	101 ¹³ / ₃₂	101 ¹⁵ / ₁₆	— ¹ / ₈
6 % " 1919.....	98 ⁷ / ₁₆	98 ¹ / ₂	98 ³ / ₁₆	— ¹ / ₈
5 % " 1915.....	93 ¹ / ₂	93	93 ¹ / ₂	— ¹ / ₈
5 % Rusland 1906.....	4½	4½	3 ³ / ₈	— 1 ¹ / ₈
4 % Rusl. bij Hope & Co.	5½	—	5½	+ ¹ / ₈
4 % Japan 1899.....	60½	—	59½	— ¹ / ₂
5 % Brazilië 1895.....	50	50½	50½	+ ¹ / ₂
8 % San Paulo 1921....	93½	93½	93 ¹ / ₈	+ ¹ / ₈
6 % Amsterdam 1920....	100½	100½	—	+ ¹ / ₈
7 % Rotterdam 1920....	102½	102½	102½	—

Deze houding op de beleggingsmarkt is des te opvallender, waar toch een zeer opgewekte stemming, zooals in de laatste dagen voor sommige aandelensoorten op te merken is geweest, gewoonlijk samenvalt met min of meer uitge-

breide realisaties van obligaties. Dat dit thans niet het geval was, kan als bewijs gelden voor de intrinsiek sterke positie van de fondsenmarkt.

Het waren voornamelijk drie afdelingen, waarop zich de belangstelling, eerst van den beroepshandel, daarna van het publiek, heeft gevestigd. In de eerste plaats waren het *rubberaandeelen*, welke, in verband met de verschillende beschouwingen omtrent de toekomst van het product — men sprak hier en daar zelfs reeds over een rubbertekort, hoewel noch de statistische positie, noch het vermoedelijk toekomstig verloop der productie in verband met het Stevensonplan hierop wijst in groote posten en tot sterk verhoogde prijzen uit de markt genomen werden. Bij voorkeur werden de minder courante soorten gekozen, benevens de aandelen van die maatschappijen, welke een gemengde productie van rubber met thee, koffie, enz. hebben.

Doch ook de *thee-aandeelen* zelve bleven zich in voortdurend sterker vraag verheugen. De bekende beschouwingen omtrent toeneming van het wereldverbruik, benevens de berichten omtrent vóór-verkoop door verschillende ondernemingen hebben hier stimulerend gewerkt.

Tertio stonden *tabaks-aandeelen* in het centrum der belangstelling. Nu de inschrijvingen bijna achter den rug zijn — de nog komende najaarsinschrijvingen leggen met hun inferieure tabak niet veel gewicht meer in de schaal — begon zich de aandacht meer op komende dividenden en op den aanstaanden oogst te concentreeren. Wat de dividenden betreft, heeft de Deli-Batavia, na de Deli-Maatschappij, voor een welkome verrassing gezorgd door de declaratie van een interim-uitkeering ad 14 pCt. Dit aandeel kon dan ook het sterkst monteeren. Doch ook de overige soorten bleven gevraagd in verband met de algemeen gunstige oogstvooruitzichten.

Na de genoemde afdelingen waren *binnenlandsche industriële aandelen* vast gestemd, hoewel door den geringen handel hier de fluctuaties binnen meer beperkte grenzen bleven.

Vervolgens waren *mijn-aandeelen* levendiger dan gewoonlijk het geval is. In het bijzonder waren het aandelen Algemeene Exploratie Mij. en Siloengkang, welke aanmerkelijk in koers konden verbeteren.

De overige marktafdelingen waren min of meer verlaten, *Petroleumfondsen* konden zich weliswaar iets herstellen, doch van een opgewekte stemming was hier geen sprake.

Suiker-aandeelen waren bijna verlaten, behalve voor enkele minder courante soorten.

Handelsvennootschappen waren stil, doch vast.

De markt voor *bank-aandeelen* heeft geen invloed onderzonden van de mededeeling, dat een kapitaal-reorganisatie bij de Rotterdamsche Bankvereniging zal plaats vinden.

	22 Sept.	26 Sept.	29 Sept.	Rijzing of daling
Amsterdamsche Bank	131	132½	133½	+ 2½
Incasso Bank	100½	100	—	— ¼
Koloniale Bank	176½	182	182½	+ 5½
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	130	129	129½	— ½
Rotterd. Bankvereniging	84	84	84	—
Van Berkel's Patent	59	63½	68½	+ 9½
Gouda Kaarsen	18½	15½	15½	— 2½
Holl. Draad- en Kabelfabriek	51	49	50	— 1
A. Jurgens' Ver. Fabr. g. aand.	70½	70½	71¼	+ 1¼
" " " pr. aand.	70	71½	70½	+ ½
Leerdam Glasfabriek	26	28½	29½	+ 3½
Philips' Gloeilampenfabriek	349½	348½	347	— 2½
Vereenigde Blikfabrieken	96	—	94½	— 1½
Vereen. Chemische Fabrieken	45	46½	45½	+ ½
Compania Mercantil Argent.	27¼	26	28	+ ¾
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	167½	169½	170½	+ 3½
Handelsverg. Amsterdam	436½	441½	441½	+ 5½
Handelsverg. Reiss & Co.	33	31½	35	+ 2
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	193	194½	194	+ 1
Linde Teves & Stokvis	87½	88½	90	+ 2½
Redjang Lebong Mijnb.-Mij.	208½	209	209½	+ ¾
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	160½	161½	161½	+ 1½
Kon. Petroleum-Mij.	316½	322½	323½	+ 6½
Phoenix Oil	97	99	96½	— ½
Amsterdam-Rubber-Mij.	151	153½	155½	+ 4½
Kendeng Lemboe	174	177½	181½	+ 7½
Oost-Java-Rubber-Mij.	234½	238½	247½	+ 13½
Deli-Batavia Tabak Mij.	315	332	340	+ 25
Deli-Maatschappij	380	382½	390	+ 10
Senembah-Maatschappij	338	342	349½	+ 11½

Scheepvaart-aandeelen konden zich tegen het einde der berichtperiode in een groeiende belangstelling verheugen,

zonder dat het voorloopig tot groote koersverschillen is gekomen.

	22 Sept.	26 Sept.	29 Sept.	Rijzing of daling
Holland-Amerika-Lijn	89	86½	88½	— ¼
" " " gem. eig.	71½	69½	72½	+ ½
Hollandsche Stoomboot-Mij.	28½	28½	28½	+ ½
Java-China-Japan-Lijn	101½	102½	104½	+ 2½
Kon. Hollandsche Lloyd	6	6	—	—
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	79	77½	80	+ 1
Konink. Paketvaart-Mij.	139½	136½	136½	— 3
Maatschappij Zeevaart	85	88½	89	+ 4
Nederl. Scheepvaart-Unie	126½	126½	126½	+ ¼
Nievelt Goudriaan	101	101½	103½	+ 2½
Rotterdamsche Lloyd	129½	128½	129½	— ½
Stoomv.-Mij. „Nederland”	154	154½	154½	+ ½
" " „Noordzee”	27½	26½	27½	—

De *Amerikaansche markt* bleef zoo goed als verlaten.

	22 Sept.	26 Sept.	29 Sept.	Rijzing of daling
Americ. Smelting & Refining	76½	76½	76	— ¾
Anaconda Copper	80½	78½	78½	— 2½
Studebaker Corp.	107½	108½	108½	+ 1½
Un. States Steel Corp.	114½	113½	113½	— 1½
Atchison Topeka	109½	109½	109½	— ½
Erie	29	—	28½	— ½
Southern Pacific	99½	100½	100½	+ ½
Union Pacific	148½	149	148	— ½
Int. Merc. Marine orig. gew.	11	10½	10½	— ½
" " " pref.	42	41½	41½	— ½

Prolongatie noteerde doorgaans 4 pCt.; tegen het slot der berichtswEEK werd een notering van 3¼ pCt. bereikt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 30 September 1924.

Nog altijd blijft aan de tarwemarkt de vaste ondertoon bestaan, waarvan in onze berichten reeds zoo langen tijd met slechts geringe onderbreking sprake is. Wel is men veelal reeds eenigen tijd van meening, dat het slechte oogstwedder, dat in West-Europa zoo veel schade heeft aangericht, en dat sedert einde Augustus de voornaamste reden der prijsstijging is, nu voldoende in de prijzen verdisconteerd is. Ook deze week is echter weder gebleken, dat de stijgende loop der markt zijn einde nog niet had bereikt. Niet alleen komen uit verschillende West-Europese landen telkens weder gedetailleerde beschrijvingen van de gevolgen van het slechte weder, welke deze gevolgen dan weer in duidelijker vorm tot den lezer doen doordringen, en daardoor de vaste stemming handhaven, doch bovendien wordt uit Canada de laatste dagen weder voortdurend regen gemeld, welke aanzienlijke schade zou hebben veroorzaakt. De aanvoeren van nieuwe tarwe aan de Canadeesche markten worden daardoor vertraagd, terwijl tevens weder van verschillende Canadeesche zijden beweerd wordt, dat de officieele schatting van de Canadeesche tarweopbrengst op 292 millioen bushels niet volgens de onlangs nog overheerschende meening te laag, doch integendeel te hoog is. Tot de berichten uit Europa, die de schade, welke de graanoogst daar ondervonden heeft, steeds duidelijker aan het licht doen treden, behoort een in de vakpers circulerende berekening van den door Duitschland benodigden rogge-invoer. Volgens de laatste officieele Duitsche raming heeft de Duitsche tarweoogst dit jaar 11,7 millioen qrs. opgebracht tegen 13,3 millioen in 1923, en de rogge-oogst 27,6 millioen tegen 30,7 millioen. Dit beteekent dus reeds eene belangrijke vermindering en de noodzakelijkheid van grootere invoeren dan in het vorige jaar, doch van dit alles was de markt reeds lang doordrongen, en deze mindere opbrengst in Duitschland is reeds langen tijd een der oorzaken geweest voor de stijging der graanprijzen. Meer en meer wordt het nu echter duidelijk, dat deze cijfers den werkelijken toestand nog lang niet voldoende weergeven, omdat daarin ook zijn opgenomen de groote hoeveelheden tarwe en rogge, waarvan de kwaliteit onvoldoende is voor menschelijk gebruik. Door de meerdere invoer-behoefte, die daarvan het gevolg is, wordt berekend, dat Duitschland 9 millioen quarters rogge zal hebben te koop. Nu zijn de Vereenigde Staten van Amerika tegenwoordig het eenige land, dat voorloopig rogge van beteekenis heeft uit te voeren tot in de eerste maanden van 1925. Argentinië uit zijn trouwens slechts kleinen roggeoogst wat kan bijspringen, en de geheele oogst is in de Vereenigde Staten zelfs nog iets minder dan 9 millioen quarters. Daarbij komt, dat ook Nederland en Scandinavië Amerikaanse rogge koopen en het is dus geen wonder, dat vooral rogge

aan de Amerikaansche markt ook deze week weder zeer sterk is gestegen. Aanvankelijk werden de groote zaken in Amerikaansche rogge naar Duitschland door deze prijsverhooging in het geheel niet belemmerd, en ook Nederland zette tot de stijgende prijzen geregeld zijn inkoop voort. Later echter veroorzaakte aanbod uit de tweede hand van hen, die tot lagere prijs hadden gekocht en nu gelegenheid vonden een flinke winst te maken, dat de nieuwe inkoop van Amerika sterk in omvang verminderden. De prijsverhooging te Chicago ging echter voort en op 29 September sloot rogge te Chicago ongeveer 11½ dollarcent per 56 lbs. hooger dan op den 22sten. Dat is in een enkele week een verhooging van 10 pCt. en sedert begin Juni is rogge in Amerika nu reeds bijna 75 pCt. in prijs gestegen.

Voor tarwe bleef in vele Europeesche landen geregeld flinke vraag bestaan. Ook dit staat vooral in verband met de slechte kwaliteit der eigen oogsten. Zoo hoort men uit Engeland voortdurend over tarwe, die voor de bloemfabricage ongeschikt is, waardoor niet slechts de groote fabrikanten doch ook de kleinere molens in het binnenland meer dan anders buitenlandsche tarwe koopen. Het ligt voor de hand, dat Nederland, België en Duitschland dagelijks dezelfde ondervinding omtrent de slechte kwaliteit opdoen, en ook in Frankrijk wordt wegens de onvoldoende kwaliteit der tarwe in de Noordelijke streken van het land de invoerbehoefte nu veel hooger geschat dan eenigen tijd geleden. In een zeer pessimistisch overzicht schatte het Journal des Débats de invoerbehoefte op 11 miljoen quarters, doch ook minder zwartgallige beoordeelaars komen tot een zeer hoog cijfer. Frankrijk toont dan ook den laatsten tijd flinke kooplust voor buitenlandsche tarwe, vooral op verwijderde posities. Hoewel ook verschillende tarwesorten op spoedige afloading naar Frankrijk werden verkocht, kwamen vooral veel zaken tot stand in nieuwe Australische en Argentijnsche tarwe ter verlading in December, en de eerste maanden van 1925. In Italië komt men langzamerhand tot de overtuiging, dat de officieele raming der tarwe-opbrengst, die daar reeds 25 pCt. beneden het cijfer van het vorige jaar bleef, nog te optimistisch is geweest, en ook dit land is geregeld als koper aan de markt. Aan de Engelsche markten schrokken de koopers nu en dan terug voor de telkens weder hogere prijzen, doch ten slotte werd ook daar veel tarwe gekocht. Een groot gedeelte der inkoop bestond uit Britsch-Indische en Australische soorten, terwijl ook witte tarwe van de Amerikaansche Westkust flinke vraag ontmoette. Aan de parcelmarkt ontwikkelde zich een levendige omzet in Canadeesche soorten. Aanvankelijk ondervond de markt eenigen druk van goedkoop aanbod op den nieuwen oogst uit Argentinië, waar het weder door flinke regenval zeer gunstig is geworden. Later werd dit aanbod echter minder dringend, waarschijnlijk door den goeden kooplust, die verschillende landen van Europa voor nieuwe Argentijnsche tarwe toonden. In Duitschland, Nederland, en België liet zich evenals voor rogge bij de stijgende prijzen ook voor tarwe-aanbod uit de tweede hand vrij sterk gelden, waardoor nieuwe aankopen uit Noord-Amerika eenigszins werden belemmerd. Ten slotte echter waren ook vooral in Duitschland de inkoop omvangrijk, vooral in stoomende Platatarwe, Amerikaansche hard- en redwinter en ook Canadeesche soorten. Zoo wel naar de Deutsche Noordzee-havens als naar den Rijn via Rotterdam en gedeeltelijk ook via Antwerpen werden veel zaken naar Duitschland gedaan. Aan de Noord-Amerikaansche markten schenen de groote aanvoeren van den nieuwen oogst nu en dan eenigen druk op de prijzen te zullen uitoefenen, doch op dagen met iets flauwere stemming volgden steeds weder vastere markten, wegens de telkens weder flinke Europeesche vraag, en later door het slechte weder in Canada. Op 29 September sloot tarwe te Chicago 8¾ dollarcent per 60 lbs. hooger dan een week te voren en te Winnipeg bedroeg de verhooging zelfs 11½ cent. Het ligt voor de hand, dat die zeer vaste markten in Noord-Amerika ook aan de Argentijnsche termijnmarkten prijsstijging met zich brachten, al zijn dan ook de vooruitzichten voor de nieuwe Argentijnsche tarwe uitstekend. Tarwe steeg te Buenos Rosario 50 tot 85 centavos per 100 KG.

Dat het aanbod van Noord-Amerikaansche tarwe uit de nieuwe oogsten reeds eenigen tijd groot is, blijkt wel uit de wereldverscheppingen der laatste weken. Vooral deze week waren deze zeer groot en van de naar Europa verscheepte 1765 miljoen quarters leverde Noord-Amerika niet minder dan 1579 miljoen. De slechte oogstresultaten in West-Europa veroorzaakten, dat deze zeer groote hoeveelheden nauwelijks eenigen druk op de prijzen uitoefenden. Argentinië neemt den laatsten tijd slechts een zeer bescheiden aandeel in de verscheppingen, zooals trouwens om dezen tijd van het jaar voor de oude Argentijnsche tarwe

meestal het geval is. Vermelding verdient, dat weer berichten binnenkomen van tarwezaken uit Noord-Amerika naar het verre Oosten, wat tot de vaste stemming bijdraagt. Nog zeer onlangs waren de in China en Japan bereikbare prijzen veel te laag om importzaken mogelijk te maken en de minder gunstige resultaten van den Japanschen rijstogst hebben dus al zeer spoedig tot een verandering op dit punt geleid. Dat Rusland dit jaar op eenigszins groote schaal broodgraan zal uitvoeren, wordt steeds onwaarschijnlijker, nu ook de voorzitter van den Raad van Volkscommissarissen Kamenef heeft medegedeeld, dat althans gedurende 6 maanden die uitvoer achterwege zal worden gelaten. Dit neemt niet weg, dat in de op 17 September geëindigde week 12.000 quarters tarwe uit Rusland naar België zijn verscheept, doch van beteekenis voor de wereldmarkt zijn zulke hoeveelheden natuurlijk niet. Ook uit Roemenië vinden zulke kleine verscheppingen nu en dan plaats, doch ook uit dit land schijnen groote hoeveelheden tarwe voorloopig niet te kunnen worden verwacht. Ook Zuid-Slavië en Hongarije, die toch zeker dit jaar tarwe zullen uitvoeren, laten zich niet sterk gelden, terwijl wij in vorige berichten reeds vermeldden, dat voor Polen de mogelijkheid van graanuitvoer bijna geheel uitgesloten zal zijn, en dit land misschien zelfs broodgraan zal dienen in te voeren. Over het algemeen blijft dus alles wijzen op vaste graanmarkten in dit geheele seizoen. Van groote beteekenis voor den prijsloop blijft de ontwikkeling van den oogst in Argentinië, die zich, nu de droogte voorbij is en overal in het land flink regen gevallen is, zeer gunstig laat aanzien. Ook Australië meldt nog steeds uitstekende vooruitzichten, voor een veel groteren oogst, dan in het vorige jaar, doch voor beide landen dient niet vergeten te worden, dat nog verschillende maanden voorbij moeten gaan vóór de tarwe geoogst wordt. Een duidelijke illustratie van de ongunstige resultaten der Europeesche oogsten geven de cijfers, gepubliceerd door het internationale instituut voor den Landbouw te Rome. Volgens deze instelling bedraagt in 10 Europeesche landen, die in 1923 102 miljoen qrs. tarwe oprachten, de schatting der gezamenlijke tarweopbrengsten 88½ miljoen quarters, terwijl voor rogge in 18 landen de opbrengst dit jaar 67,7 miljoen zou zijn tegen 81,6 in 1923. Tot deze 19 en 18 landen behooren niet Rusland, Frankrijk en Roemenië, waarvan de ramingen nog niet vaststonden. De totale opbrengsten zijn dus belangrijk lager dan in 1923, doch men dient hierbij niet te vergeten, dat dit een zeer gunstig jaar was, zoodat het verschil met het gemiddelde der 5 jaren van 1918—1923, over het algemeen niet groot is.

Voor voedergraan was deze week de stemming wat onzeker en op verschillende markten aan sterke schommelingen onderhevig. Voor maïs viel de markt aanvankelijk werkelijk flauw te noemen. Het sterkst was dit het geval in Noord-Amerika. Beter weder voor den oogst der Vereenigde Staten, de zich in Amerika verbredende overtuiging, dat de slechte verwachtingen van den maïsogst nu voldoende in de prijzen waren verwerkt en het ruime aanbod van haver leidden tot sterke prijsverlaging te Chicago. De kans op Noord-Amerikaanschen maïsuitvoer is daardoor nauwelijks vergroot, want nog steeds blijft het waarschijnlijk, dat een flink gedeelte der maïs niet voldoende rijp zal worden en de kwaliteit over het algemeen onvoldoende zal zijn. Daarbij is er geen sprake van verhoogde raming der opbrengst, die dus nog geschat wordt op ongeveer 17 pCt. minder dan in het vorige jaar. Toch echter oefenden die flauwere markten te Chicago haar invloed in de invoerlanden uit, temeer omdat aan het verkoopen van maïs uit Argentinië naar Noord-Amerika een einde kwam. De vraag naar maïs in Europa verminderde belangrijk en de Argentijnsche markten ondergingen eenige verlagings. Waarschijnlijk is de afname der Europeesche vraag vooral als een zekere mate van vermoeidheid der markt te beschouwen na de groote zaken van den laatsten tijd. Misschien ook werkt daartoe de omstandigheid mede, dat in Europa veel voor menscheijk gebruik ongeschikt broodgraan nu als veevoeder zal worden gebruikt, doch hiertegenover staat, dat niet slechts deze tarwe en rogge, doch ook veel voedergraan door het slechte weder ook als veevoeder een deel zijner voedingswaarde heeft verloren. De flauwere stemming heeft aan de meeste Europeesche markten lagere maïsprijzen ten gevolge gehad en de verkoop van aankomende partijen Argentijnsche en Roemeensche maïs kostte vooral in Nederland en België eenige moeite. Ook in Engeland waren de maïszaken niet groot, terwijl Duitschland lang niet zoo grif koper was als eenigen tijd geleden. Gedeeltelijk was dit het gevolg van aanbod uit Roemenië en Zuid-Slavië, dat in Zuid-Duitschland goedkoop uitkomt dan de prijzen van Plata-maïs via Rotterdam en Antwerpen. In de West-Europeesche havens bemerkt men echter van spoedige maïs uit

Roemenië niet veel en de zaken daarin zijn beperkt. Om trent de nieuwe maïs der Balkanlanden zijn de laatste berichten wat gunstiger, nadat eenigen tijd geklaagd was over den ongunstigen invloed van regen op de kwaliteit. Aanbod op herfst-aflading was dan ook schaarsch en duur, zoodat van een prijsdrukkende werking van de nieuwe Roemeensche maïs, die door velen wel was verwacht, zeer weinig bleek. Vooral in Bulgarije schijnt de maïs van zeer goede kwaliteit te zijn, doch volgens de laatste berichten zal ook in Roemenië in de najaarsmaanden voldoende droge maïs voor uitvoer beschikbaar zijn. De eerste zaken in nieuwe maïs van den Donau ter verscheping in November en December kwamen de allerlaatste dagen naar Nederland tot stand tot prijzen, die hooger waren dan voor spoedige Plata-maïs, doch lager dan laatstgenoemde maïssoort op overeenkomstige aflaadttermijnen. Dat deze zaken werden gedaan, duidt reeds op eene verbetering in de stemming aan de maïsmarkt. Deze kwam dan ook in den loop der week al spoedig tot stand. Het verbruik van maïs in de meeste invoerlanden blijft namelijk groot en tot de gedaalde prijzen ontstond weldra veel betere kooplust. De aanvoeren in Nederland en België waren binnen enkele dagen opgenomen en ook in Engeland verbeterde de vraag, zoodat tot stijgende prijzen een grotere omzet kon worden bereikt met behoud der premie voor Platamaïs op verwijderde posities. In Argentinië trad een herstel in, waardoor de termijnmarkten te Buenos Aires en Rosario op 29 September 35 centavos per 100 KG. hooger sloten dan een week te voren. Toen bovendien op 27 September maïs te Chicago veel hooger sloot, was in Europa het prijsniveau van vóór de prijsverlaging vrijwel weder geheel hersteld en werd dit hier en daar zelfs nog overtroffen met bevredigende vraag. Van eene verandering in de factoren, die den loop der markt voor voedergranen beheerschen, is dan ook eigenlijk weinig sprake. Slechts radicale verandering in de vooruitzichten voor den maïs oogst in Noord-Amerika met verdere prijsdaling zou wijziging kunnen bengen in het aspect van de maïsmarkt en daarop schijnt, nu het seizoen reeds zoo ver gevorderd is en vorstschade ieder oogenblik mogelijk is, weinig kans te bestaan. De sterke prijsverhoging op 27 September te Chicago was reeds het gevolg van geruchten over vorst. De slotnotering te Chicago op den 29sten was voor December 6½, voor Mei 5 cent per 56 lbs. hooger dan op den 22sten. Nederlandsch-Indische maïs trekt minder de aandacht dan in de vorige weken en zelfs een vrij sterke prijsdaling vermocht nauwelijks de zaken op den nieuwen oogst, die in begin 1925 ter verscheping komt, te doen herleven. De laatste dagen worden trouwens weder wat hogere prijzen gevraagd.

Gerst was in het begin der week flauwer wegens sterk aanbod uit Noord-Amerika tot eenigszins dalenden prijs. Tot uitbreiding van de vraag leidde die prijsverlaging niet en ofschoon in Nederland en Engeland geregeld zaken in gerst uit Noord-Amerika werden gedaan, was de omzet niet groot. Toen echter de Noord-Amerikaansche markt zich herstelde, werd tot stijgende prijzen in Nederland weer meer gerst gekocht. Daarbij betaalt men vooral in Nederland buitengewoon hooge prijzen voor spoedig beschikbare gerst, daar de vraag den aanvoer voortdurend overtreft. De grotere hoeveelheden, die binnen enkele weken uit Noord-Amerika te Rotterdam worden verwacht, zullen echter misschien eenige ontspanning brengen. Rusland is met nieuwe gerst aan de markt en ook uit Roemenië onderging het aanbod eenige uitbreiding. De prijzen zijn echter vrij belangrijk hooger dan van Noord-Amerika, wat de zaken zeer beperkte. In Engeland werd weder geregeld Britsch-Indische gerst verhandeld.

In haver zijn den laatsten tijd de zaken niet groot en de groote oogst in Noord-Amerika drukt de markt, evenals groote verschepingen uit Argentinië. In West-Europa is blijkbaar de binnengehaalde haver, hoezeer zij ook van het slechte weder heeft geleden, beter bruikbaar dan men eerst verwacht had en de belangstelling voor buitenlandse haver is beperkt. De prijzen ondergingen nu en dan gevoelige verlaging. Later waren echter ook voor haver de Noord-Amerikaansche markten vaster.

Tot ons leedwezen ontbreekt ons ditmaal de ruimte voor het afdrukken van den staat.

SUIKER

Gedurende de afgelopen week was de stemming op de verschillende suikermarkten prijshoudend tot vast en trokken prijzen vooral voor prompte suikers aan.

In Amerika waren de noteeringen als volgt:

	Spot C.	Sept.	Dec.	Jan.	Mrt.	Mei
Slot voorafgaande week ..	5.78	4.12	3.94	3.54	3.29	—
Opening verslag ..	5.78	4.15	3.89	3.50	3.26	—
Slot ..	6.03	verspr.	4.08	3.64	3.33	3.42

De ontvangsten in de Atlantische havens der V.S. bedroegen 49.000 tons, de versmeltingen 63.000 tons (tegen 45.000 tons verleden jaar) en de voorraden 76.000 tons.

Het Departement van Landbouw raamt den Louisiana-oogst op 139.800 tons tegen 164.644 tons verleden jaar.

In Cubasuiker kwamen groote transacties tot stand en konden prijzen voor prompte verscheping snel oploopen van 4 d.c. tot 4½ d.c. c. & f. New York, waartoe vraag bleef bestaan.

De laatste Cuba-statistiek luidt:

	1924	1923	1922
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 20 Sept. '24	36.144	18.113	37.040
Tot. sedert 1 Dec. '23-20 Sept. '24	3.733.944	3.378.908	3.758.137
Werkende fabrieken	—	—	2
Weekexport 20 Sept. '24	71.208	63.315	45.821
Tot. sedert 1 Jan. '24-20 Sept. '24	3.442.937	3.060.563	3.410.742
Totale voorraad op 20 Sept. '24	291.007	318.351	363.910

In London kwamen verdere zaken in disponibele Java- en andere koloniale suiker tot stand.

De zichtbare voorraden zijn volgens Czarnikow:

	1924	1923	1922
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1 Aug. '24	304.000	392.000	148.000
Tsjechoslowakije 1 Sept. '24 ..	18.000	31.000	15.000
Frankrijk 1 Sept. '24	53.000	75.000	86.000
Nederland 1 Aug. '24	45.000	56.000	70.000
België 1 Aug. '24	31.000	34.000	25.000
Engeland 1 Sept. '24	217.000	339.000	300.000
Totaal (Europa) ..	668.000	927.000	644.000
V.S. Atlant. havens 24 Sept. '24	76.000	110.000	128.000
Cuba alle havens 20 Sept. '24 ..	291.000	318.000	356.000
„ binnenl. 6 Sept. '24	304.000	160.000	156.000
Totaal ..	1.339.000	1.515.000	1.284.000

Op Java schommelde de prijs voor spoedig leverbare witte suiker tusschen f 14½ en f 14¾. De Producenten verkochten nog wat Muscovados uit oogst 1925 tot f 11¾.

Hier te lande opende de markt aanvankelijk ongeanimeerd om daarna in sympathie met New York meerdere vastheid te toonen, waardoor prijzen, eerst afgebrokkeld tot f 27½ voor September, f 22½ voor December en f 22¾ voor Mei, weder opliepen tot f 28½ voor September, f 23¾ voor December en f 23½ voor Mei. De omzet bleef evenwel beperkt en bedroeg deze week ongeveer 4300 tons.

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands.)

	26 Sept. 1924	19 Sept. 1924	12 Sept. 1924	26 Sept. 1923	26 Sept. 1922
New York voor Middling ...	26,10 c	22,90 c	23,30 c	29,25 c	21,—
New Orleans voor Middling	24,80 c	21,75 c	21,80 c	28,25 c	20,50
Liverpool voor Middling ...	14,09 d	13,54 d	14,21 d	16,78 d*	12,93*

*) Voor fully middling ouden Standaard.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '24 tot 19 Sept. '24	Overeenkomstige periode	
		1923-'24	1922-'23
Ontvangsten Gulf-Havens.	888	874	669
Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië			
„ „ 't Vasteland etc.	369	394	269
„ „ Japan	21	18	48

Voorraden.

(In duizendtallen balen.)

	19 Sept. '24	Overeenkomstig tijdstip	
		1923	1922
Amerik. havens	390	363	556
Binnenland	402	515	591
New York	57	24	68
New Orleans	71	50	68
Liverpool	99	49	275

RUBBER.

De stemming op de rubbermarkt bleef onveranderd gedurende de afgelopen week. Er bleef een goede vraag bestaan, in het bijzonder voor loco en prompte levering.

Prijzen zijn ten slotte iets aangetrokken en de markt sluit vast.

De slotnoteeringen zijn:

			einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe	Sept.	78½ ct.	77½ ct.
"	"	Oct./Dec.	79 "	78½ "
"	"	Jan./Maart	80 "	79 "
Smoked Sheets	Sept.	77½ "	76½ "
"	"	Oct./Dec.	78 "	77½ "
"	"	Jan./Maart	79 "	79 "
29 September 1924.				

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk.)
Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
27 Sept. 1924	320.000	33.775	1.777.000	38.000	511/16
20 " 1924	339.000	1)	1.697.000	38.500	1)
13 " 1924	286.000	34.050	1.570.000	38.500	531/64
27 Sept. 1923	707.000	20.775	911.000	23.000	513/64

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
27 Sept. 1924....	104.000	1.288.000	299.000	2.292.000
27 Sept. 1923....	108.000	1.049.000	213.000	2.386.000

1) Feestdag.

STEENKOLEN.

In Engeland, Schotland en Wales zijn de prijzen gedurende de afgelopen 2 weken verder afgebrokkeld en het voordeel is nog geheel aan den kant van koopers, die bij prompte afname hun prijzen om zoo te zeggen kunnen dicteeren. In Westfalen is door de vernieuwing van het Kolen-Syndicaat voor 5 jaar weder een toestand van stabiliteit ontstaan, die den prijzen ten goede is gekomen. Het is niet te verwachten, dat de prijsverlagingen, die Westfalen de laatste paar maanden te zien heeft gegeven, uitgezonderd dan de juist aangekondigde 10 pCt., voorshands veel verder zullen gaan.

De prijzen zijn als volgt:

Northumberland Ongezeefde ..	f 12,25
Durham Ongezeefde ..	12,75
Cardiff Ongezeefde ..	16,25
Schotsche Gezeefde ..	12,—
Yorkshire Gewasschen Doubles ..	14,—
Westfaalsche Vetförder ..	14,50
" Vetstukken ..	16,50
" Smeenootjes ..	16,25
" Gasvlamförder ..	14,50
" Gietcokes ..	20,75

alles per ton van 1000 K.G., franco station Rotterdam/Amsterdam.

Markt onregelmatig.

30 September 1924.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Koper Stan-daard	Koper Electro-lytisch	Tin	Lood	Zink
29 Sept. 1924..	62.5/-	66.3/9	236.17/6	33.-/-	32.12/6
22 " 1924..	62.2/6	66.10/-	227.17/6	33.-/-	33.12/6
15 " 1924..	62.17/6	67.10/-	240.17/6	33.5/-	35.7/6
8 " 1924..	65.5/-	68.-/-	253.12/-	33.5/-	33.2/6
1 Oct. 1923..	62.5/-	67.-/-	202.17/6	26.7/6	32.17/6
20 Juli 1914..	61.-/-		145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

VRACHTENMARKT.

Er bestaat goede vraag naar ruimte voor graan van de verschillende verscheppingsdistricten en de laatst afgesloten vrachten van Noord-Amerika zijn weer iets hooger. Van Montreal werd 4/6 per quarter betaald naar U.K. voor een Novemberboot, terwijl een Octoberboot naar Rotterdam direct tegen 17 ct. per 100 lbs. werd afgesloten. Van de Northern Range werd een Octoberboot naar Antwerpen of Rotterdam afgesloten tegen 16 ct. per 100 lbs. met de optie van Bremen of Hamburg tegen 1 ct. meer.

Ook van de Gulf was de vraag goed. Een boot werd bevracht naar U.K. tegen 4/10½ per qr. met de optie Havre/Rotterdam range tegen 4/7½ met tweede helft October ligdagen.

Van de North Pacific zijn de vrachten ook beter. Een October/Novemberboot is afgesloten van San Francisco naar U.K. Continent tegen 36/3 met de optie Portland, Puget of Vancouver tegen 34/-.

Van de Gulf werden booten met hout bevracht naar Buenos Aires of Rosario tegen 146/3 per Std. met Octoberligdagen.

De vraag naar ruimte van La Plata is voor Octoberruimte kalm en de vrachten van daar zijn lang niet in dezelfde verhouding opgelopen als de vrachten van Noord-Amerika. Van niet boven San Lorenzo is 24/6 à 25/- te bedingen naar U.K. Continent. Voor nieuwe oogstafloading is voor een boot van 5800 ton 10 pCt. naar U.K. Continent 28/- betaald, terwijl voor een boot van 12.000 ton van Bahia Blanca naar Antwerpen of Rotterdam 25/6 is betaald met 10 Februari/10 Maart ligdagen.

Van Australië werden de vrachten ook iets beter. Van Zuid Australië werden Januari/Februari booten afgesloten tegen 46/3.

De vrachten van Indië blijven ongeveer op hetzelfde peil met 23/3 op schaal basis van Karachi en 25/9 on deadweight van Bombay.

De vrachten van de Middellandsche Zee bleven op hetzelfde niveau en geven weinig teken van verbetering.

De uitgaande vrachten van Wales bleven ook ongeveer hetzelfde, doch toonen eerder een neiging tot daling. Naar Genua is een betrekkelijk groote boot afgesloten tegen 9/9 met 6 October ligdagen. Naar Buenos Aires is de geldende vracht 13/3 tot 13/6.

30 September 1924.

The Anglo-South American Bank, Ltd.

Statutair Kapitaal £ 10.000.000
Reservefonds . £ 4.000.000

Geplaatst Kapitaal £ 8.734.660
Volgestort Kapitaal £ 4.367.330

Argentinië - Chili - Peru -
Mexico - Barcelona -
Bilbao - Madrid - Vigo - Sevilla -
Valencia.

Bank- en Wisselzaken,
Handelscredieten.
Incasseeren van documentaire
wissels.
Aan- en verkoop van Effecten.

Hoofdkantoor: Old Broad Street, London E.C.

The Anglo-South American Bank Ltd. is ook vertegenwoordigd in de Vereenigde Staten door de Anglo South American Trust Company, New York (erkend volgens de wetten van den staat New York), in Frankrijk door de Banque Anglo-Sud Américaine, Société Anonyme, Parijs, en in Brazilië en Uruguay en in geheel Centraal Amerika door haar zuster-instellingen: The British Bank of South America Ltd. - The Commercial Bank of Spanish America Ltd.